

2 september 2020, 10.00 uur

COVID-19-monitor Inspectie van het Onderwijs meting 2: Hoe hebben scholen en instellingen het onderwijs vormgegeven in de periode vanaf begin mei tot aan de zomervakantie 2020?

Het onderzoek

Door telefonisch of via videoverbinding in gesprek te gaan met besturen, scholen en instellingen uit de sectoren po, vo, so, mbo en ho verzamelde de inspectie informatie over hoe besturen, scholen en instellingen in de periode van (gedeeltelijke) schoolsluiting tijdens de COVID-19-crisis het onderwijs hebben vormgegeven. Op die manier geven we voor het gehele onderwijsstelsel op sectorniveau, en dus niet op school- of instellingsniveau, een beeld van de huidige situatie. Het onderzoek betreft een vervolg op de resultaten van de monitor die eerder (13 mei 2020) werden uitgebracht. De eerste ronde interviews is in de loop van april afgenomen. De focus lag toen op het opstarten van het afstandsonderwijs. De tweede (en hier gerapporteerde) ronde interviews vond plaats vlak voor de zomervakantie. Tevens is een zeer beperkt aantal scholen fysiek bezocht, daar is ook gesproken met leraren/docenten en leerlingen/studenten. De inspectie is van plan om begin oktober de besturen, scholen en instellingen opnieuw te benaderen over de situatie op dat moment. In het voorjaar van 2021 zullen we over ons onderzoek ook rapporteren in de jaarlijkse Staat van het Onderwijs.

Samenvatting speciaal onderwijs

Tussen 22 juni en 3 juli 2020 hebben inspecteurs en analisten voor de tweede keer telefonische interviews afgenomen bij schoolleiders in het kader van de COVID-19-monitor. Dit gebeurde op basis van een representatieve steekproef bij 50 scholen voor speciaal onderwijs. Van deze scholen brachten we de onderwijssituatie in kaart over de periode vanaf 11 mei 2020 tot aan de zomervakantie. De steekproef van deze tweede meting komt grotendeels overeen met die van de eerste meting die tussen 13 en 22 april 2020 plaatsvond en waarover we op 13 mei 2020 op onze website publiceerden: 49 scholen uit meting 1 werden opnieuw bevraagd (cluster 2: 12%, cluster 3 en 4: 10%, cluster 3: 45%, cluster 4: 33%). Daarnaast werd één nieuwe school bevraagd (cluster 4). Parallel aan de interviews met schoolleiders bezochten inspecteurs 4 scholen en spraken daar met leraren en enkele leerlingen uit de bovenbouw om hun ervaringen te horen. Waar van toepassing hebben we dit als kleuring van het onderzoek in de tekst opgenomen.

De hoofdbevindingen op een rij:

Verworvenheden

- Allereerst noemden de schoolleiders diverse zaken die de afgelopen periode opvallend goed verliepen. Zo waren ze positief over de inzet, flexibiliteit en creativiteit van het personeel, de vlotte heropstart van het onderwijs op school en het intensieve contact met ouders. Daarnaast waren veel schoolleiders enthousiast over digitale toepassingen die de school ook in de toekomst bij de verzorging van het onderwijs wil blijven inzetten. Het gaat dan onder andere om videobellen, online lessen en het gebruik van *apps* en *tools*. Ook wilden scholen de ouders bij thuiswerk blijven betrekken en vonden ze online oudergesprekken soms een goed alternatief voor ouders die ver van de school afwonen.

- Door een betere toepassing van de digitale middelen bij de methodes en met alle nieuw ontwikkelde (digitale) leerstof hebben veel scholen hun onderwijsaanbod verrijkt. Dit biedt nieuwe mogelijkheden om te differentiëren en om leerlingen zelfstandig te laten werken. Bovendien hebben sommige scholen nu meer en betere middelen voorhanden om thuisonderwijs te bieden aan leerlingen die door een ziekte of om andere gegronde redenen tijdelijk niet naar school kunnen komen.
- Op alle bezochte scholen zijn zorgvuldige voorzorgsmaatregelen genomen om aan de richtlijnen van het RIVM te kunnen voldoen. Leraren gaven aan dat zij door een deel van deze maatregelen veel meer rust in de school ervaren dan voor COVID-19 en dat zij die rust graag willen behouden. Zo werden bijvoorbeeld alle ingangen gebruikt, wisselden leraren van lokaal in plaats van leerlingen en kwamen taxichauffeurs niet meer de school binnen. Ook de gescheiden pauzes voor verschillende groepen leerlingen zorgden voor rust in de school.

Onderwijsaanbod en wijze van aanbieden

- Toen de scholen vanaf 11 mei 2020 weer open gingen, kozen de meeste ervoor het reguliere onderwijsprogramma op cognitief, sociaal en emotioneel gebied zoveel mogelijk voort te zetten. Bij 6 op de 10 scholen waren er na heropening nog altijd leerlingen die geheel of gedeeltelijk afstandsonderwijs kregen. In de meeste gevallen betrof dit minder dan 5 leerlingen per school. Veel genoemde redenen hiervoor waren dat het kind zelf of een gezinslid tot een risicogroep behoorde of dat ouders twijfelden of de school de veiligheid van hun kind voldoende kon waarborgen. Enkele kinderen kregen helemaal geen onderwijs, bijvoorbeeld omdat hun ouders geen medewerking aan afstandsonderwijs konden verlenen of omdat een leerling volledig uit beeld was. Bij die situaties was dan waar nodig een leerplichtambtenaar betrokken. Leraren benadrukten dat het succes van het afstandsonderwijs sterk afhankelijk is van de mate waarin de ouders in staat zijn hun kinderen bij het thuiswerk te begeleiden. Ze vonden het mooi om te zien dat ouders door de begeleiding meer inzicht kregen in het gedrag en de schoolontwikkeling van hun kind.

Knelpunten

- Vier op de vijf scholen ondervonden knelpunten bij het verzorgen van het onderwijs op school. Het ging dan bijvoorbeeld over het moeilijk kunnen realiseren van de 1,5 meter afstand tussen volwassenen en over het lastig contact leggen met ouders die hun kind thuis wilden houden. In de eerste weken had een aantal scholen ook problemen vanwege het vervoer van de leerlingen. Bij het kleuteronderwijs waren de richtlijnen volgens de leraren niet goed te handhaven. Het lukte bijvoorbeeld niet altijd om spel- en lesmateriaal na gebruik te ontsmetten en om voldoende afstand tot collega's te houden. Om de veiligheid toch zo goed mogelijk te waarborgen, beperkten sommige leraren bewust hun contacten buiten het werk.
- Daarnaast gaf ongeveer de helft van de schoolleiders aan personele knelpunten te ervaren. Zo waren er leraren en assistenten afwezig in verband met ziekte of zorgtaken. Ook was er vaker sprake van kortdurende afwezigheid van personeelsleden met klachten die op COVID-19 getest werden en op de uitslag moesten wachten. Bovendien leefden er op sommige scholen zorgen bij teamleden die twijfelden of zij de veiligheid van de leerlingen en van zichzelf wel konden waarborgen. Op enkele scholen bezorgde deze nieuwe werksituatie het personeel extra werkdruk of werkstress. Voor de schoolleiders betekende het veel extra inspanningen om het welbevinden van hun teamleden te bewaken.

- Ruim een kwart van de scholen ervoer knelpunten in het onderwijs aan schoolverlaters, bijvoorbeeld omdat initiatieven voor een geleidelijke overdracht niet konden doorgaan. Of omdat het nog onduidelijk was of alle leerlingen de aansluiting met de uitstroombestemming konden maken, doordat de inhoudelijke voorbereiding op de beoogde uitstroombestemming vertraagd was. Volgens de leraren was het moeilijker om leerlingen tussentijds naar het regulier onderwijs te laten uitstromen, onder andere omdat sommige reguliere scholen eraan vasthielden om de leerlingen eerst zelf op school te willen observeren voordat zij mochten instromen. Sommige leerlingen stonden daardoor langer op de so-school ingeschreven dan noodzakelijk was.

Zicht op ontwikkeling

- Twee op de drie scholen brachten bij de hervatting van het onderwijs op school expliciet de beginsituatie van de leerlingen in kaart, veelal aan de hand van toetsen, lesobservaties en mondelinge peilingen. Vaak gebruikten zij de resultaten van deze metingen om de ontwikkelingsperspectieven van de leerlingen te evalueren. De meeste scholen met leerlingen met cognitieve of meervoudige beperkingen gaven er de voorkeur aan eerst weer gewoon met het onderwijs rondom de geplande jaardoelen verder te gaan en gaandeweg vast te stellen wat er nog aan kennis en vaardigheden bij de leerlingen beklijft is. Bij dit type leerlingen is de ontwikkelingsvoortgang ook onder gebruikelijke omstandigheden vaak pas over een langere periode vast te stellen.
- Driekwart van de scholen die ontwikkelingsachterstanden vaststelden, trof direct maatregelen op het niveau van individuele leerlingen of groepen leerlingen, bijvoorbeeld door te differentiëren in het aanbod, de instructie of de onderwijstijd. Sommige scholen waren van plan nadere analyses uit te voeren om duidelijk vast te stellen of en zo ja welke acties er op schoolniveau nodig zijn. Een deel van de scholen heeft bij de overheid subsidie aangevraagd om achterstanden te kunnen wegwerken. Ze overwogen dit geld in te zetten voor bijvoorbeeld remedial teaching of extra digitale hulpmiddelen.
- Van de meeste scholen (78%) gaven de schoolleiders aan dat de leraren de cognitieve ontwikkeling van de leerlingen die sinds 11 mei 2020 weer naar school kwamen op een vergelijkbare wijze volgden als voor de COVID-19-crisis, veelal door weer methodegebonden en methodeonafhankelijke toetsen af te nemen en door doelen op leerlijnen te scoren. Een op de vier scholen nam nog geen of maar beperkt toetsen af en besloot de reguliere cyclus van toetsing pas weer in het nieuwe schooljaar op te starten. De cognitieve ontwikkeling van het kleine aantal leerlingen met alleen afstandsonderwijs volgde een groot deel van de scholen vooral door werk in werkboeken na te kijken, door mondelinge gesprekken te voeren over volbrachte taken of door de ouders van de leerling te raadplegen.
- Alle scholen besteedden in de eerste weken na de herstart van het onderwijs op school veel aandacht aan de sociale en emotionele situatie van de leerlingen door met hen daarover in gesprek te gaan. De sociale en emotionele ontwikkeling van de leerlingen werd bij veel scholen (73%) na de herstart van het onderwijs weer zoals gebruikelijk gevolgd, veelal door te scoren op leerlijnen of door genormeerde toetsen af te nemen. Andere scholen wilden de leerlingen eerst weer wat langer zien en op school aan hun ontwikkeling werken. Indien vastgesteld, gold voor vrijwel alle scholen dat de meeste leerlingen (68%) dan wel alle leerlingen (19%) zich sociaal nog conform hun ontwikkelingsperspectief ontwikkelden. Ging het om leerlingen met alleen afstandsonderwijs, dan volgde een kleine meerderheid van de scholen de sociale en emotionele ontwikkeling niet. Twee op de drie scholen deed dit wel, maar anders dan gebruikelijk en vaak door er de ouders bij te betrekken.

- Ongeveer driekwart van de scholen had er ten tijde van het interview al op een of andere manier zicht op of de leerlingen die weer naar school kwamen zich nog conform hun ontwikkelingsperspectief ontwikkelden. Bij de andere scholen zou de evaluatie van de perspectieven nog gaan plaatsvinden. Vrijwel alle schoolleiders gaven aan dat de meeste leerlingen (73%) dan wel alle leerlingen (22%) voor wat betreft rekenen en taal nog voldoende op koers zaten. Van de leerlingen die nog altijd alleen afstandsonderwijs kregen, was de ontwikkeling minder goed vast te stellen.

Evaluatie onderwijs

- Bij de bezochte scholen werd het onderwijs in de afgelopen maanden regelmatig geëvalueerd. Waar nodig leidde dit tot bijstellingen, bijvoorbeeld in de hoeveelheid werk die leerlingen kregen. Ook werden soms ouders en leerlingen bij de evaluaties betrokken. Over het algemeen kregen de leraren waardering van ouders voor het onderwijs.

Het nieuwe schooljaar

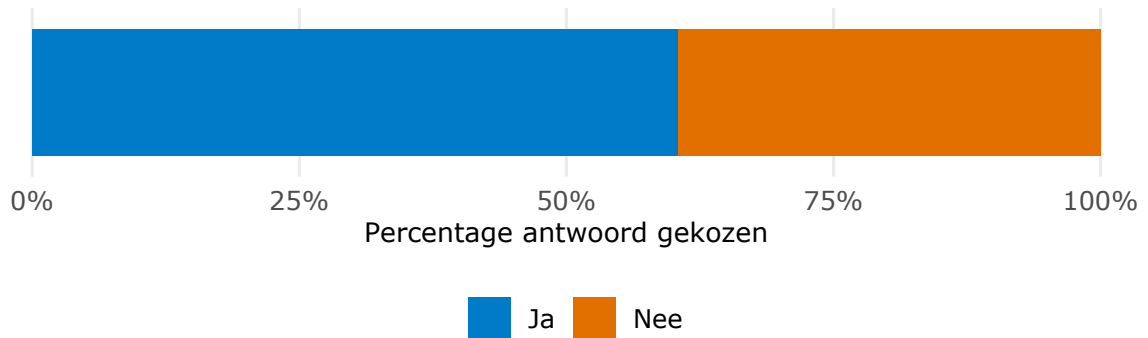
- Een meerderheid van de schoolleiders (72%) zag uitdagingen of had zorgen voor het nieuwe schooljaar. Vaak ging het om het aanhouden van de 1,5 meter afstand en het inzetten van voldoende personeel, zeker wanneer zich een tweede golf gaat voordoen. Ook het omgaan met de onzekerheden die ouders, leerlingen en het personeel over het coronavirus ervaren, werd als zorgpunt benoemd. Een grote meerderheid van de schoolleiders (94%) gaf aan dat de landelijke protocollen houvast gaven, zowel bij de inrichting van het afstandsonderwijs in maart 2020 als bij de herstart van het onderwijs op school in mei 2020.

Overzicht van de data in grafiekvorm

De volgende pagina's tonen de onderzoeksresultaten in grafiekvorm. Onder elke grafiek noemen we het aantal respondenten dat antwoord gaf op de bijbehorende vraag. De getoonde percentages per antwoordoptie reflecteren het aantal respondenten dat het betreffende antwoord gaf ten opzichte van het aantal respondenten dat de vraag beantwoordde. Wilt u de exacte onderliggende cijfers weten? Of ervaart u problemen met de digitale toegankelijkheid van de informatie? Neem dan contact op via het [contactformulier](#).

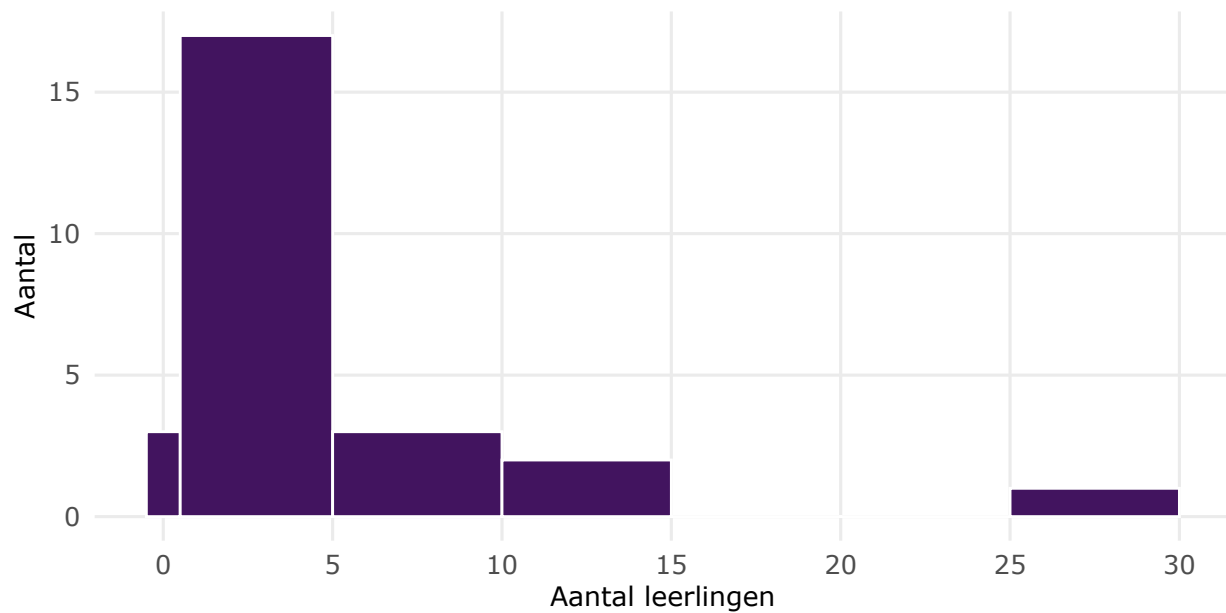
Onderwijsvorm

Zijn er na 11 mei nog leerlingen die geheel of gedeeltelijk afstandsonderwijs krijgen?

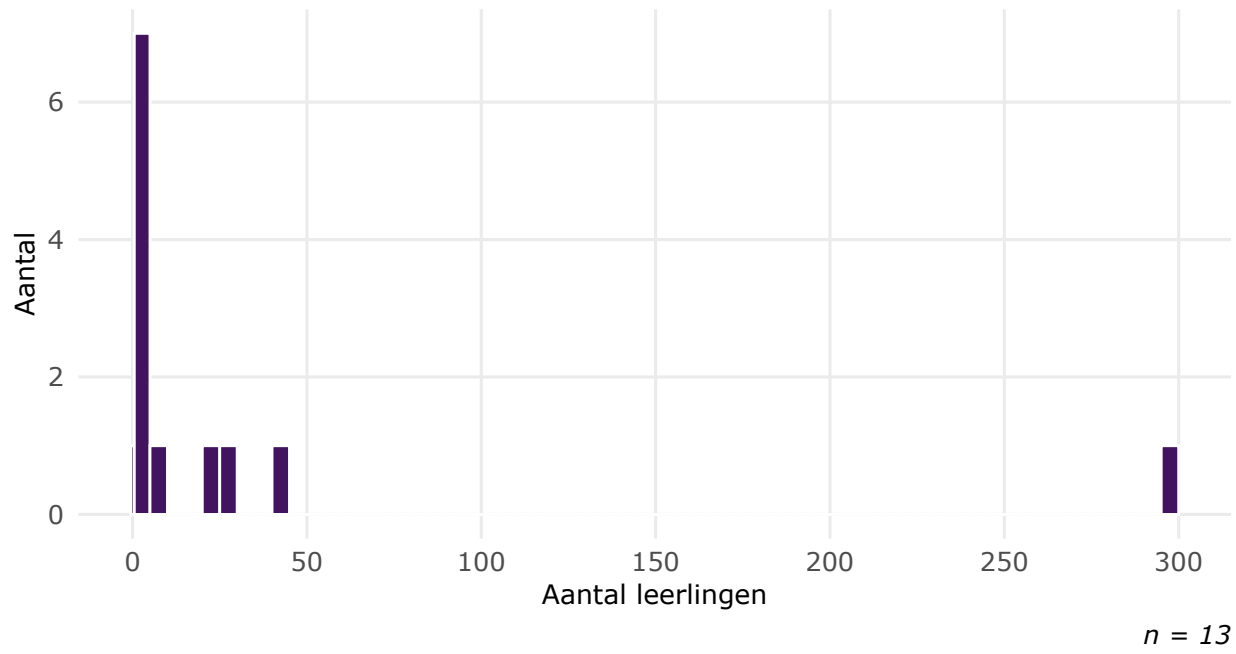
n = 48

Hoeveel leerlingen hebben sinds 11 mei nog geheel afstandsonderwijs?

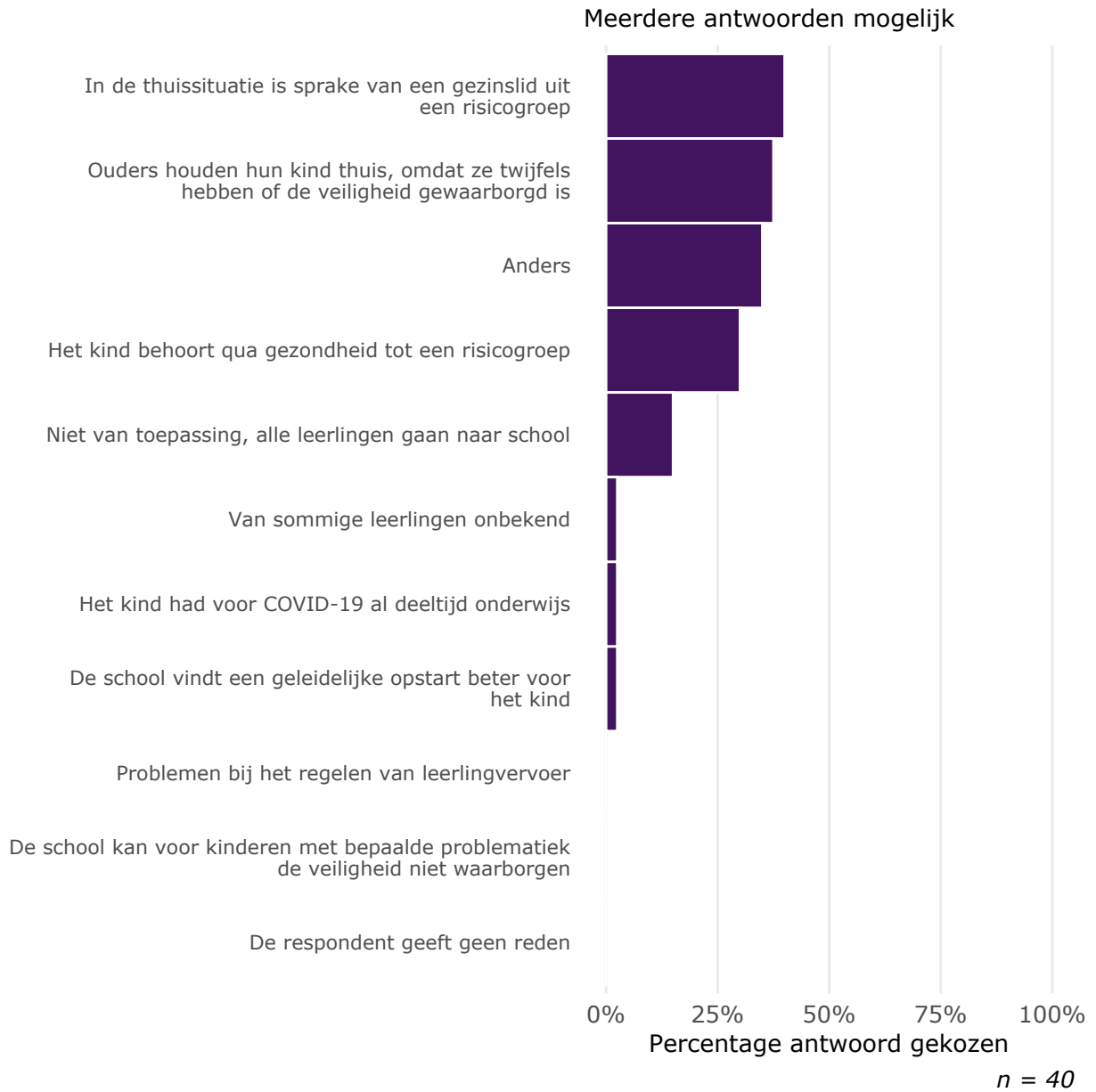

n = 26

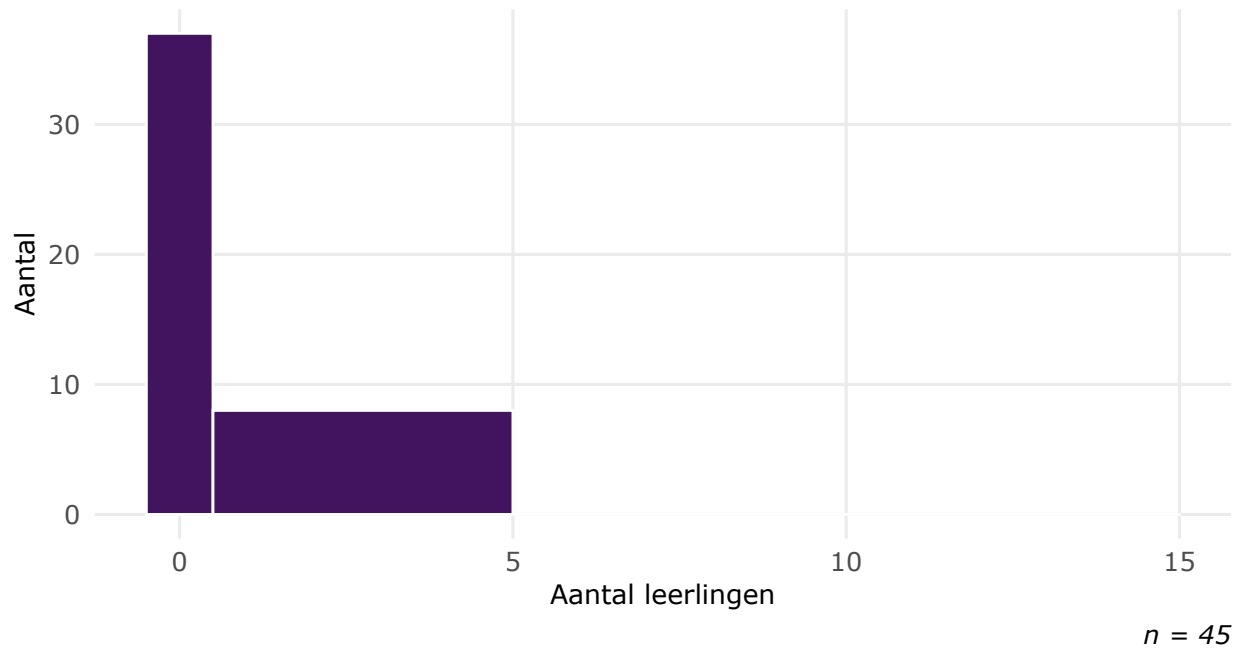
Hoeveel leerlingen hebben sinds 11 mei nog gedeeltelijk afstandsonderwijs?

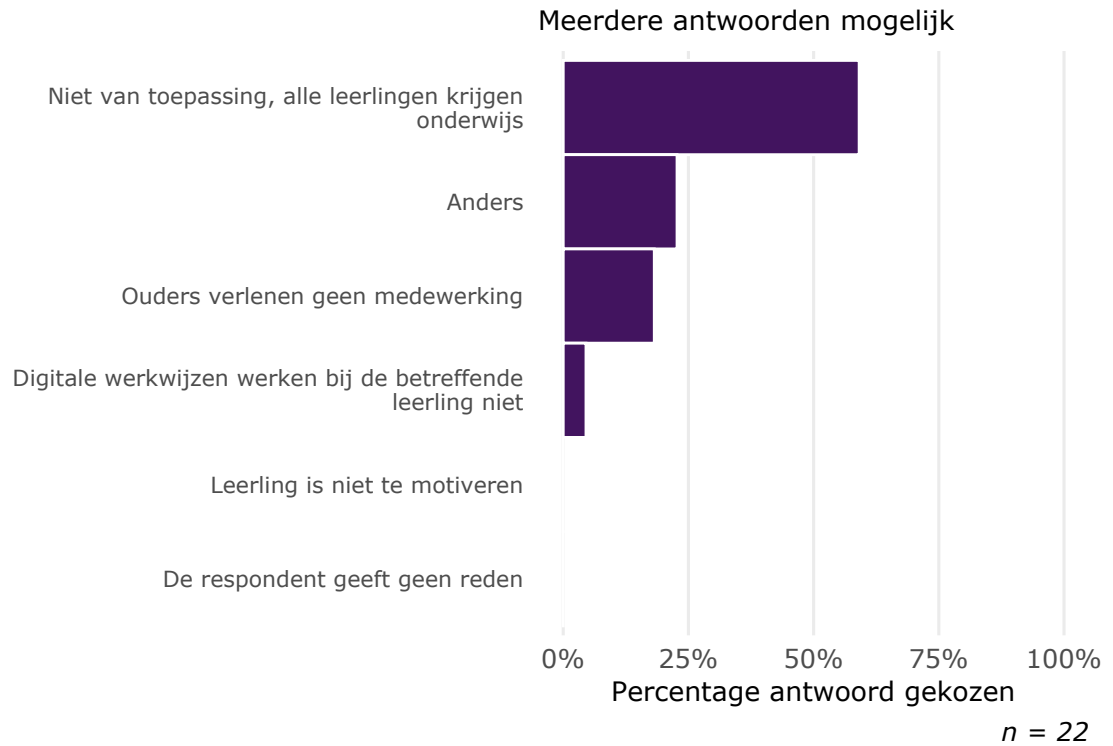
Als er leerlingen zijn die (gedeeltelijk) niet naar school komen, wat zijn hier de redenen voor?

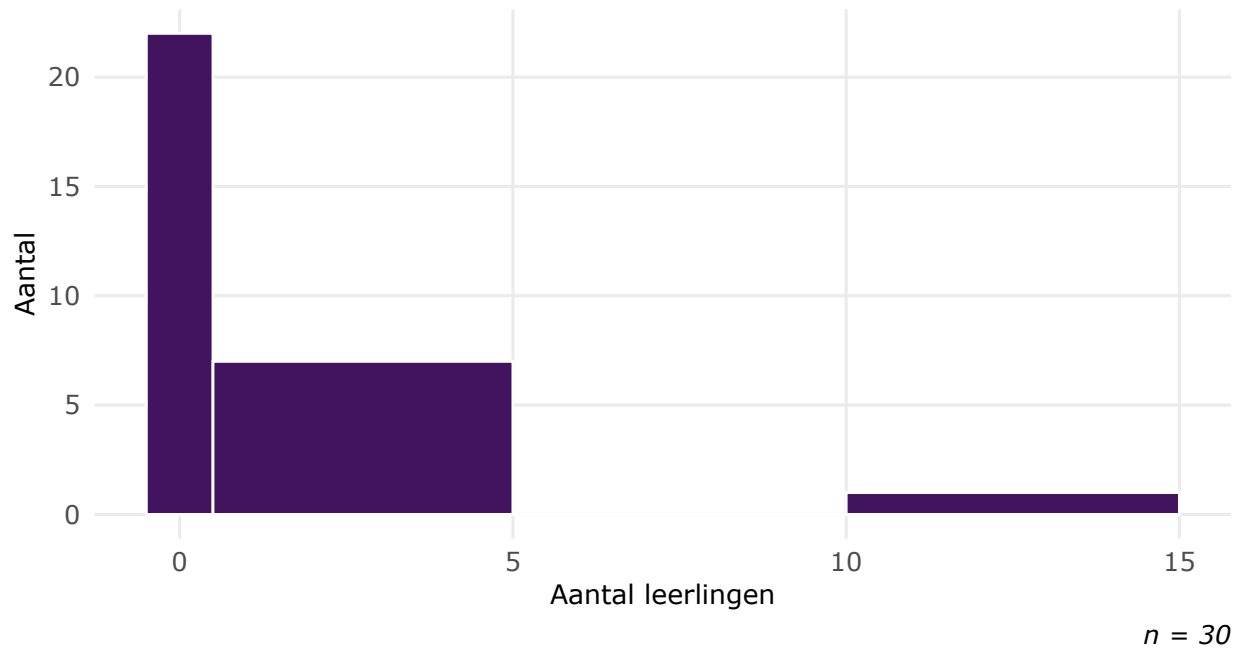
Hoeveel leerlingen hebben geen enkele vorm van onderwijs?

Als er leerlingen zijn die geen enkele vorm van onderwijs krijgen, wat zijn hier de redenen voor?

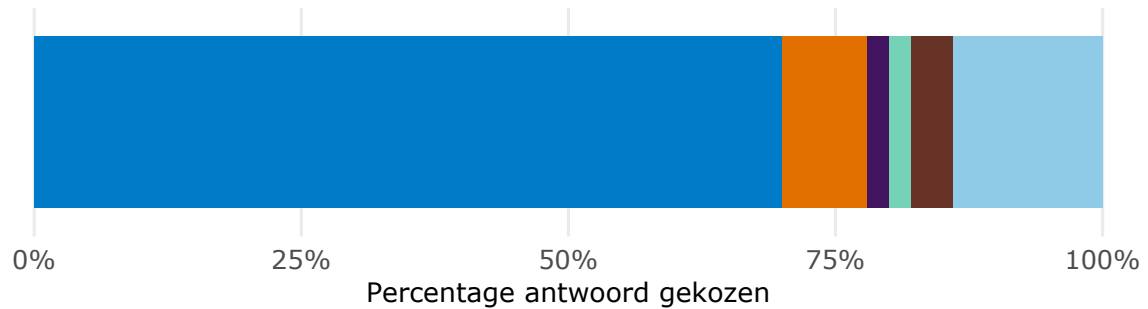

Bij hoeveel van deze leerlingen is de leerplichtambtenaar betrokken?

Onderwijsaanbod

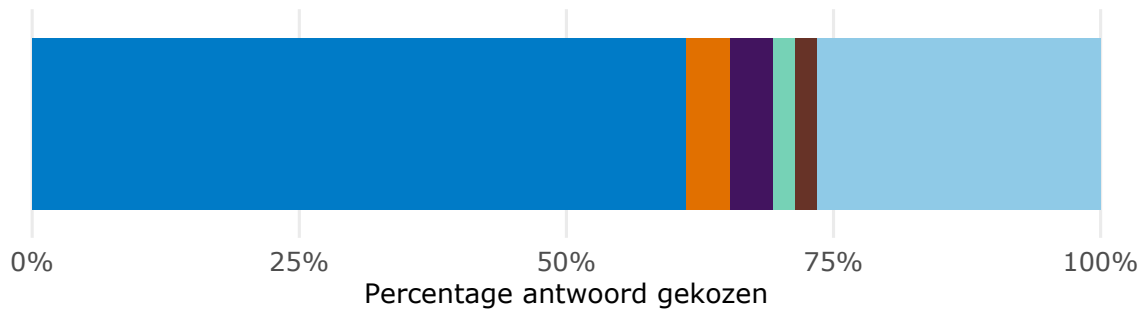
Hoe wordt de cognitieve onderwijsinhoud op dit moment (voor de periode van 11 mei tot de zomervakantie) vormgegeven?

Zoveel mogelijk voortzetten van het reguliere onderwijsprogramma	Nadruk op onderhoud en herhaling
Voortzetting van het onderwijsprogramma in een lager tempo (t.o.v. vóór de COVID-19-crisis)	Geen specifiek uitgangspunt
Voortzetting van het onderwijsprogramma in een hoger tempo (t.o.v. vóór de COVID-19-crisis)	Anders
Selectieve voortzetting van het reguliere onderwijsprogramma	Weet de respondent niet

n = 50

Hoe wordt de sociale en emotionele onderwijsinhoud op dit moment (voor de periode van 11 mei tot de zomervakantie) vormgegeven?

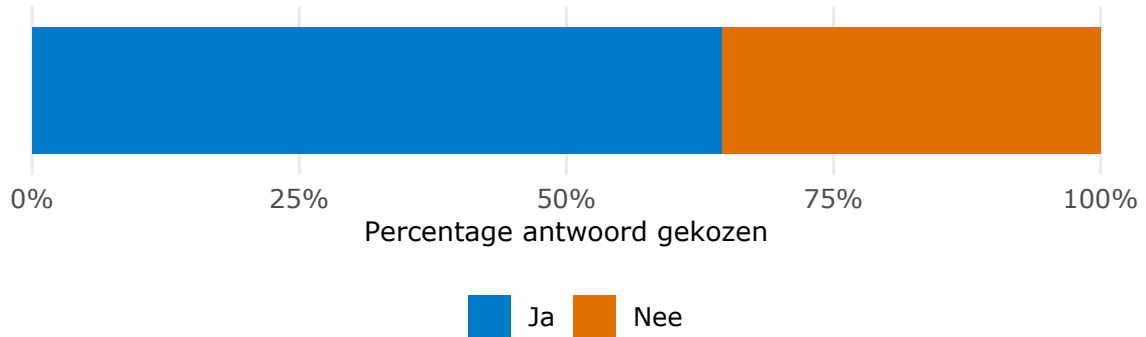

	Zoveel mogelijk voortzetten van het reguliere onderwijsprogramma		Nadruk op onderhoud en herhaling
	Voortzetting van het onderwijsprogramma in een lager tempo (t.o.v. vóór de COVID-19-crisis)		Geen specifiek uitgangspunt
	Voortzetting van het onderwijsprogramma in een hoger tempo (t.o.v. vóór de COVID-19-crisis)		Anders
	Selectieve voortzetting van het reguliere onderwijsprogramma		Weet de respondent niet

n = 49

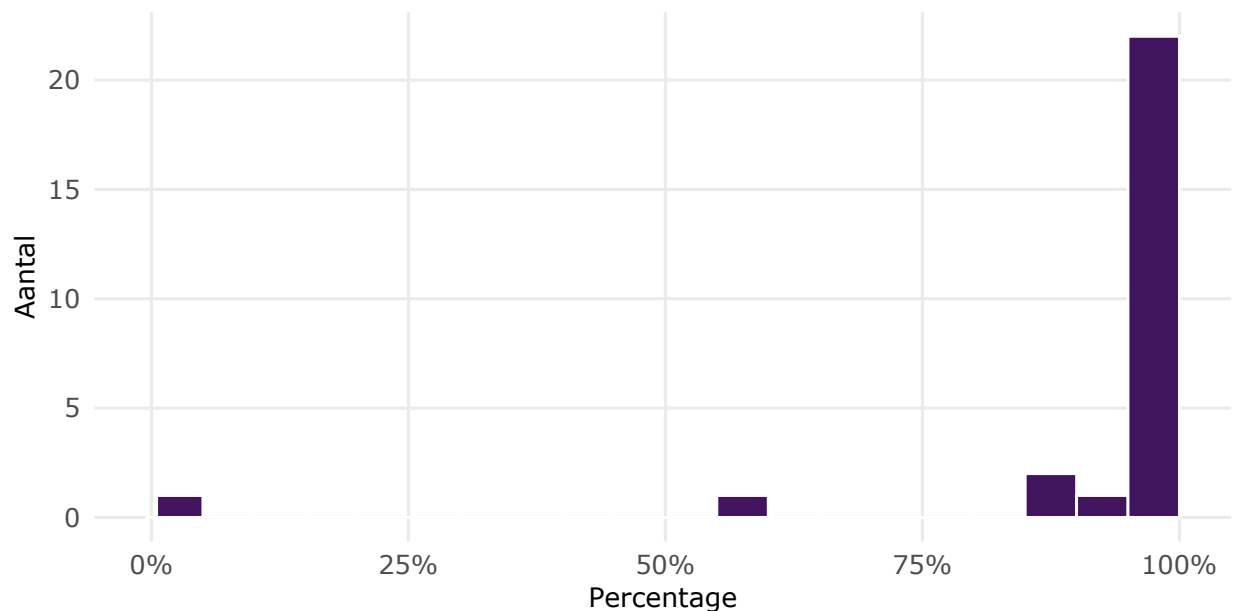
(Volgen van) ontwikkeling van leerlingen

Heeft de school bij hervatting van het onderwijs op school de beginsituatie van de leerlingen in kaart gebracht?

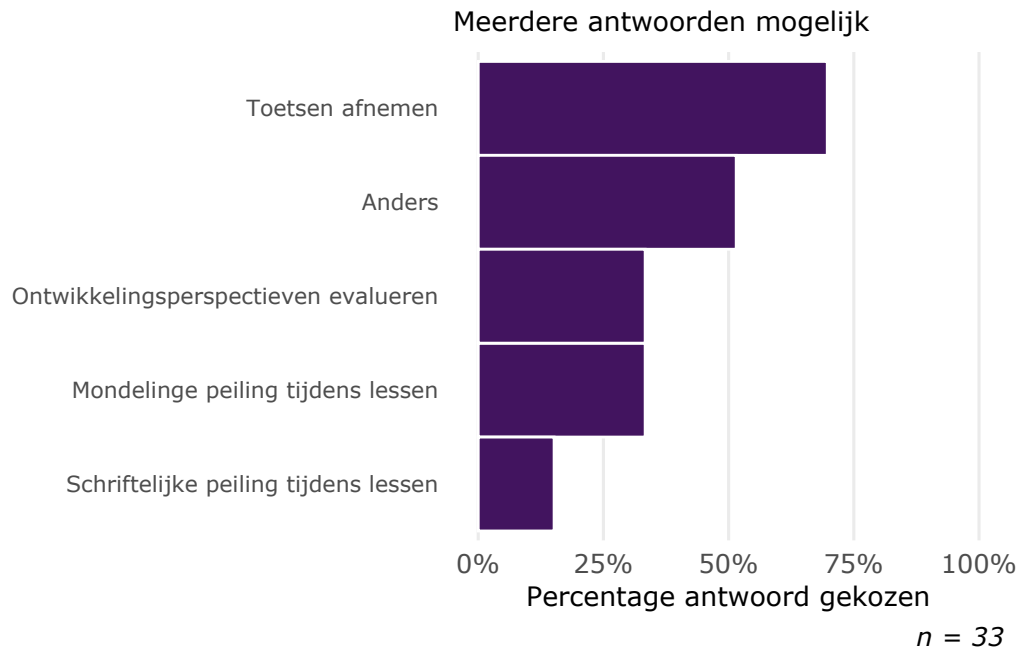
n = 48

Bij hoeveel procent van de leerlingen heeft de school bij hervatting van het onderwijs op school de beginsituatie van de leerlingen in kaart gebracht?

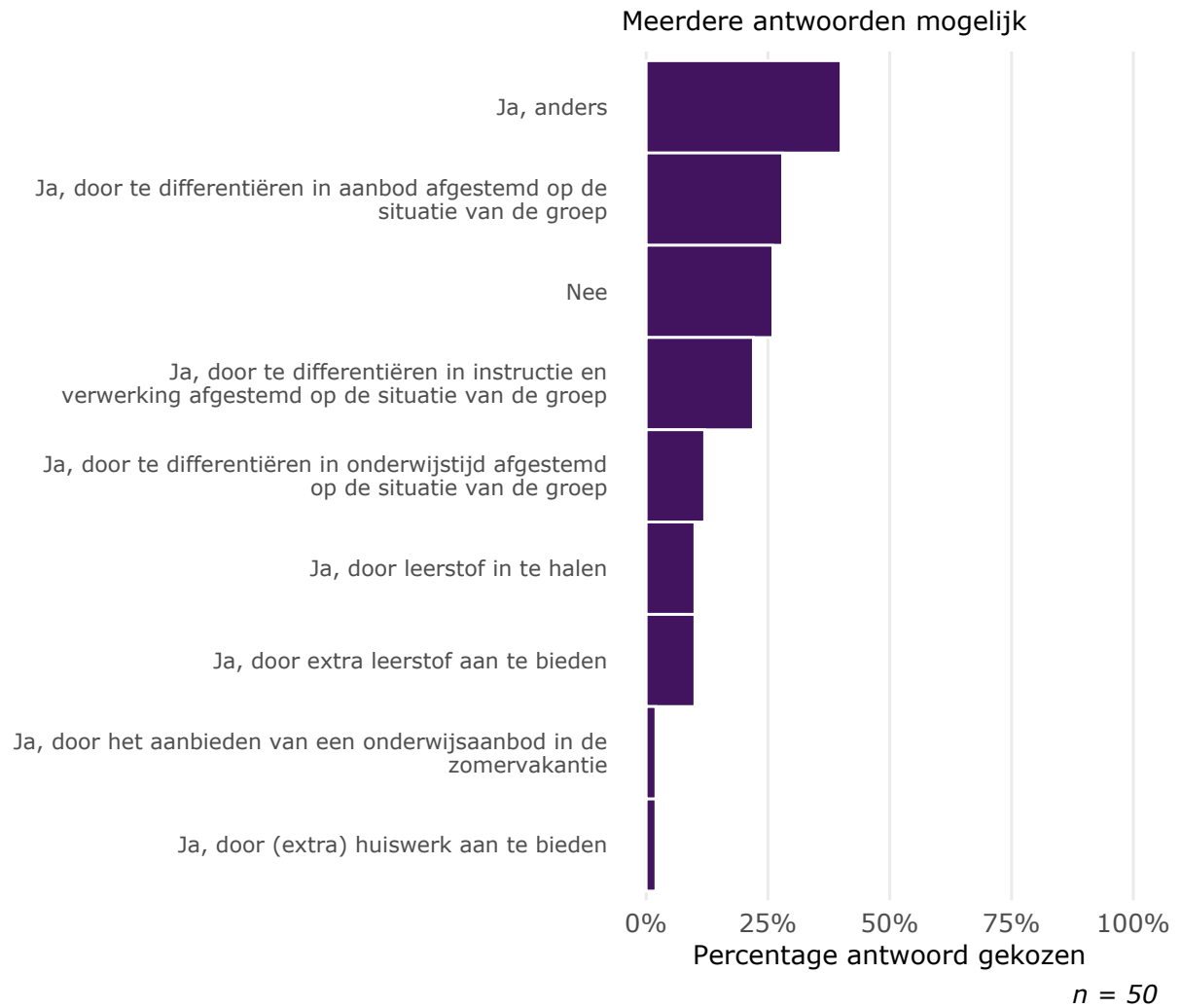

n = 27

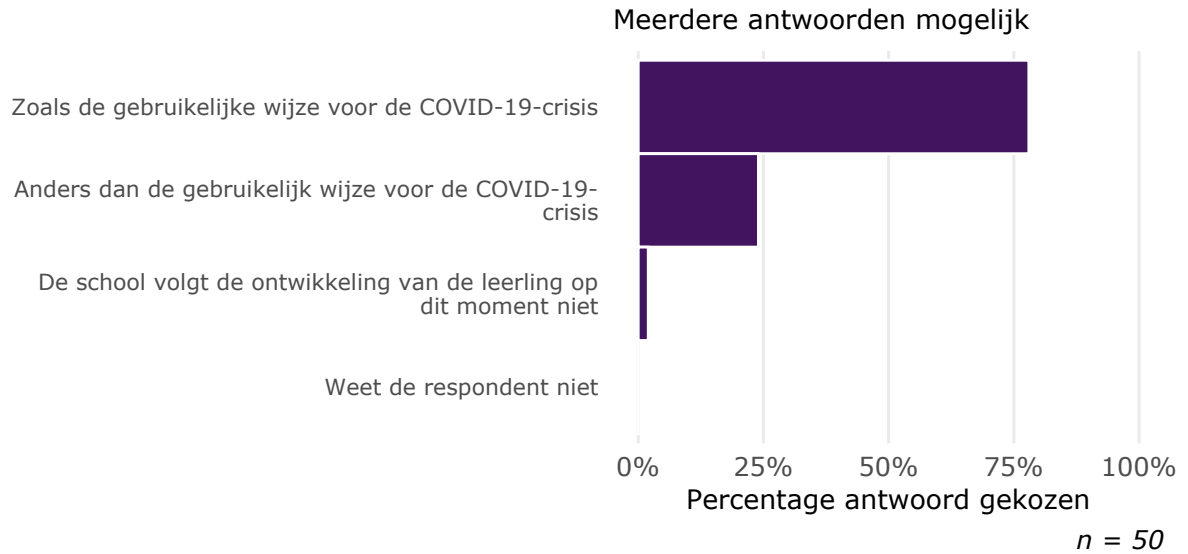
Hoe heeft de school bij hervatting van het onderwijs op school de beginsituatie van de leerlingen in kaart gebracht?

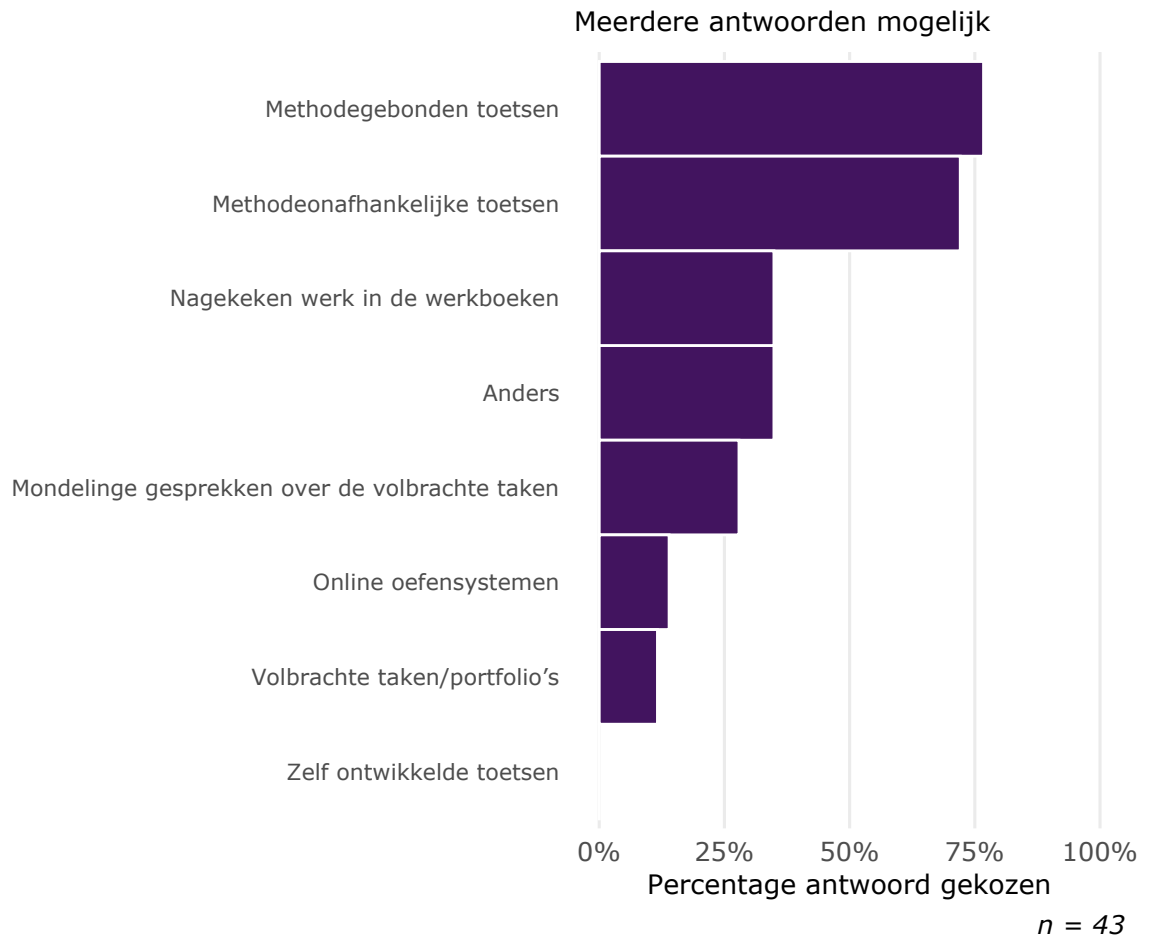
Onderneemt de school acties om een eventuele ontwikkelingsachterstand in te halen?

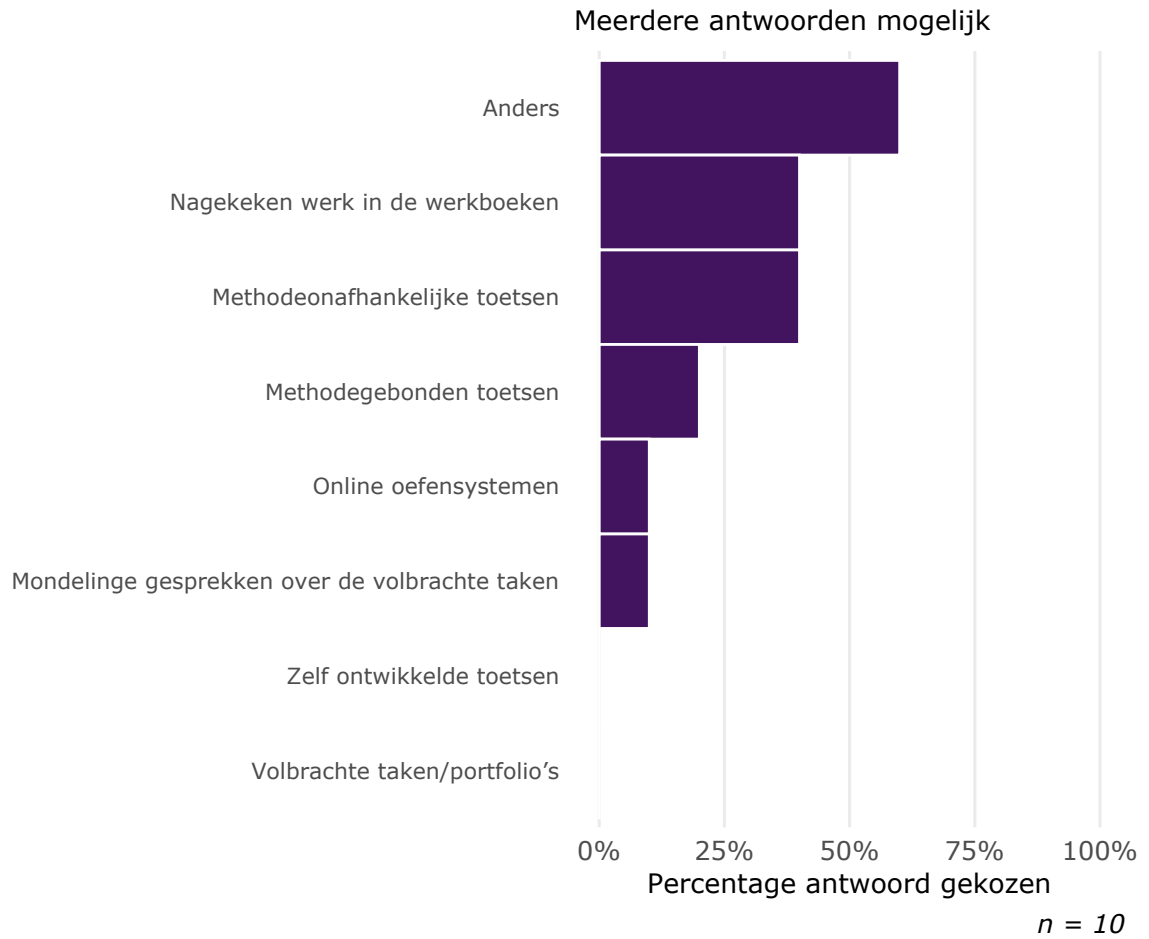
Op welke wijze wordt de cognitieve ontwikkeling van de leerling gevolgd sinds 11 mei?

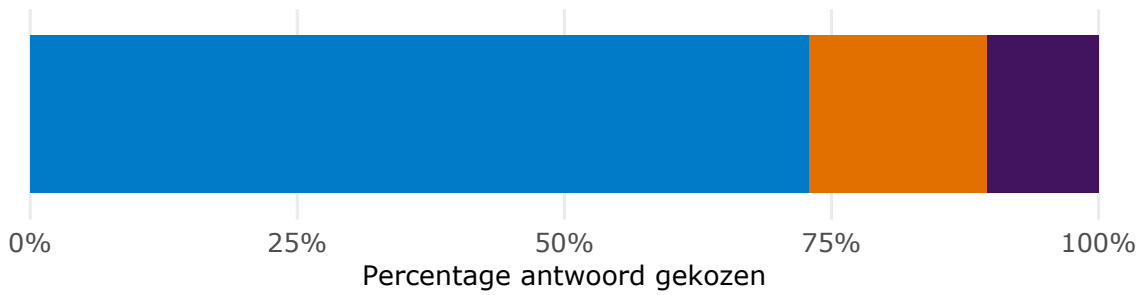
Op welke gebruikelijke wijze wordt de cognitieve ontwikkeling van de leerling gevolgd sinds 11 mei?

Op welke nieuwe wijze wordt de cognitieve ontwikkeling van de leerling gevolgd sinds 11 mei?

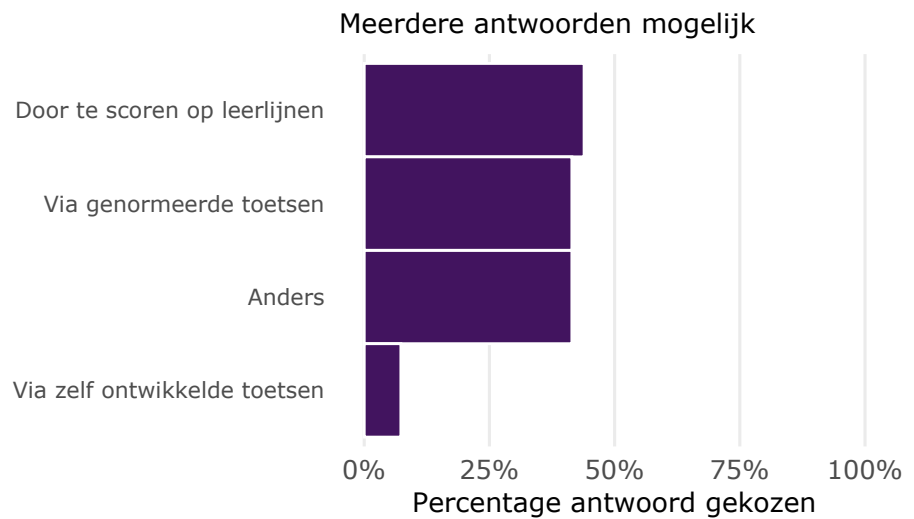
Op welke wijze wordt de sociale en emotionele ontwikkeling van de leerlingen gevolgd sinds 11 mei?

■ Zoals de gebruikelijke wijze voor de COVID-19-crisis
■ Anders dan de gebruikelijk wijze voor de COVID-19-crisis
■ Niet gevolgd

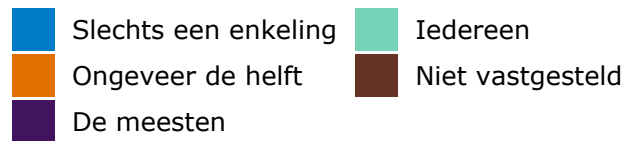
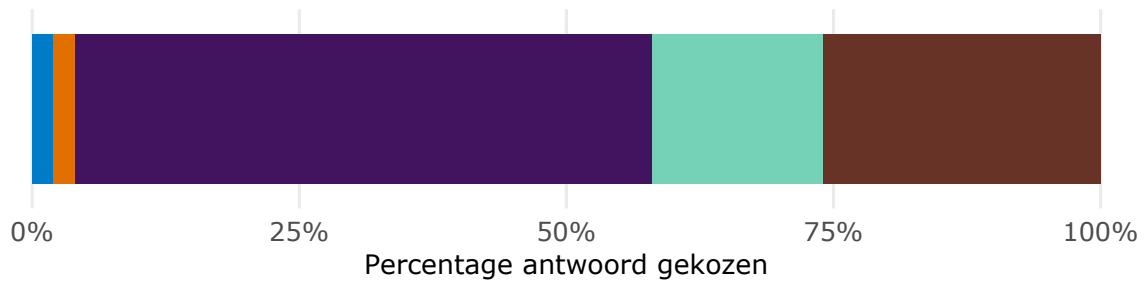
n = 48

Op welke gebruikelijke wijze wordt de sociale en emotionele ontwikkeling van de leerling gevolgd sinds 11 mei?

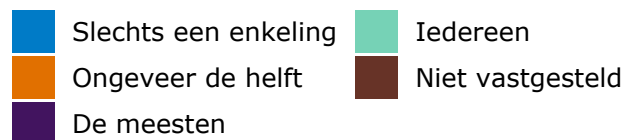
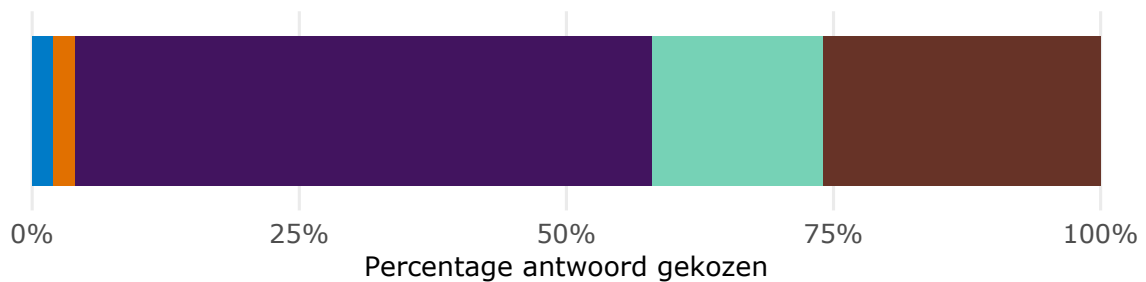
n = 41

Welk deel van de leerlingen kan dit schooljaar nog het streefniveau voor taal uit hun ontwikkelingsperspectief behalen?

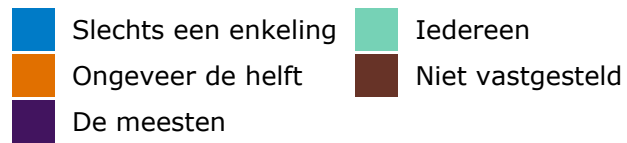
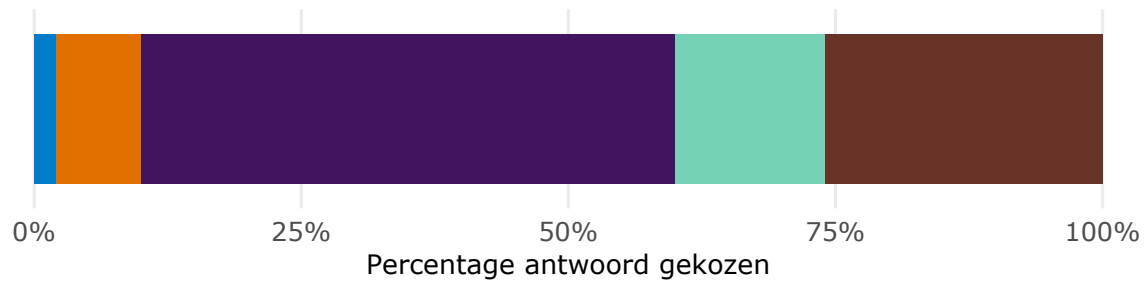
n = 50

Welk deel van de leerlingen kan dit schooljaar nog het streefniveau voor rekenen/wiskunde uit hun ontwikkelingsperspectief behalen?

n = 50

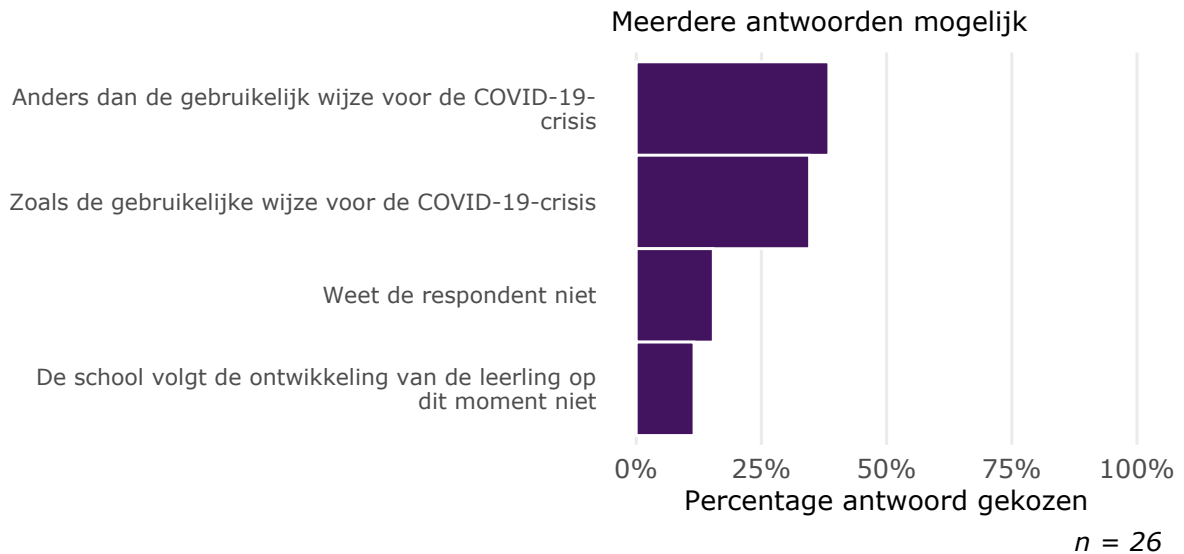
Welk deel van de leerlingen kan dit schooljaar nog het streefniveau voor sociale ontwikkeling uit hun ontwikkelingsperspectief behalen?

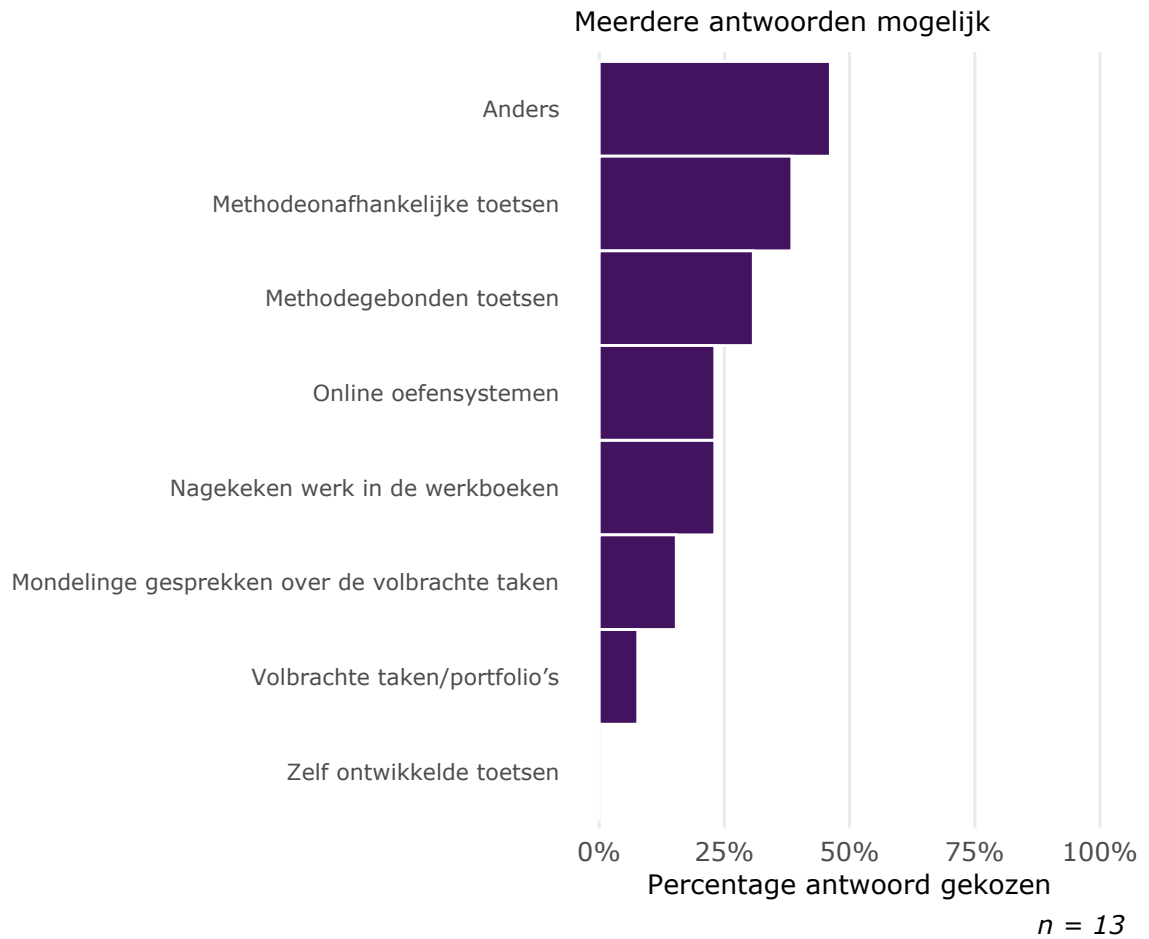
n = 50

(Volgen van) ontwikkeling van leerlingen met alleen afstandsonderwijs

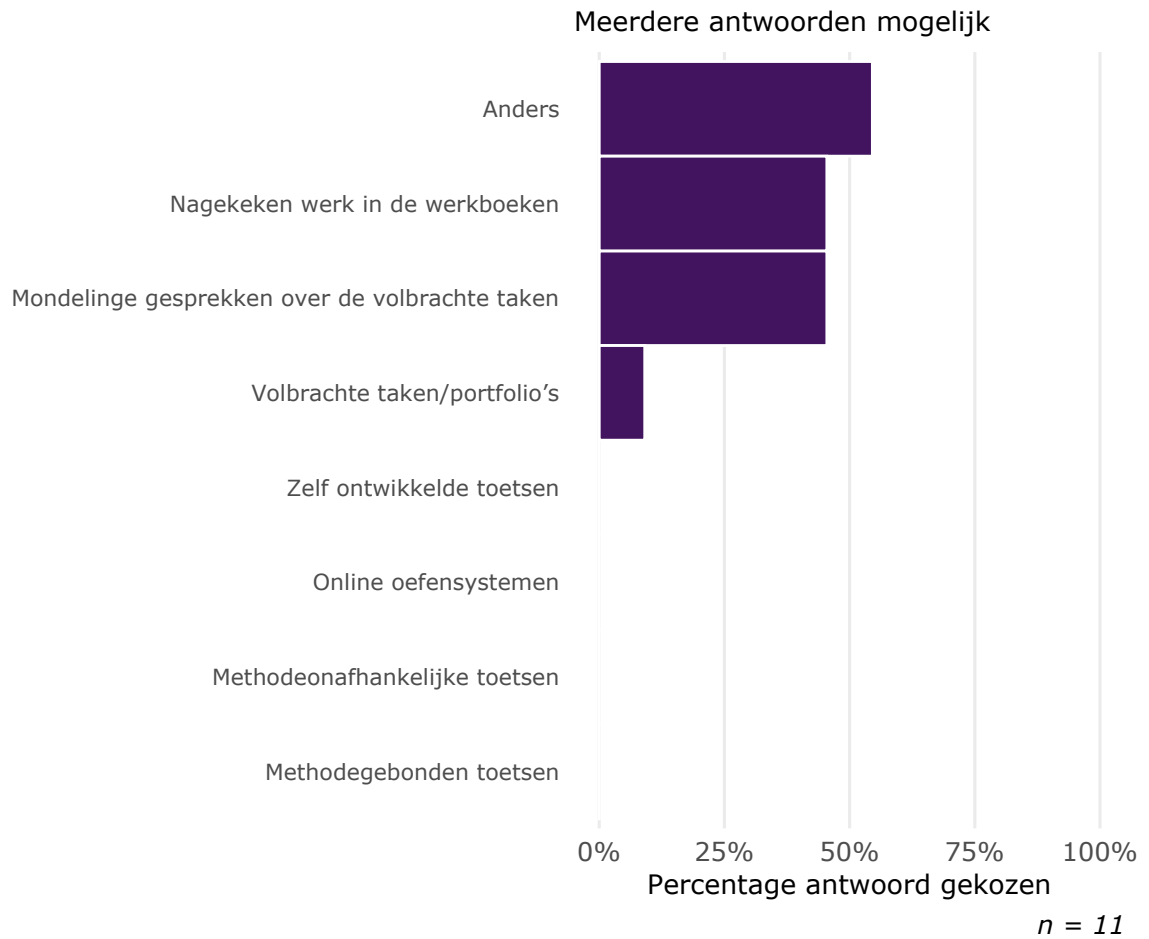
Op welke wijze wordt de cognitieve ontwikkeling van de leerling gevolgd bij leerlingen met alleen afstandsonderwijs?

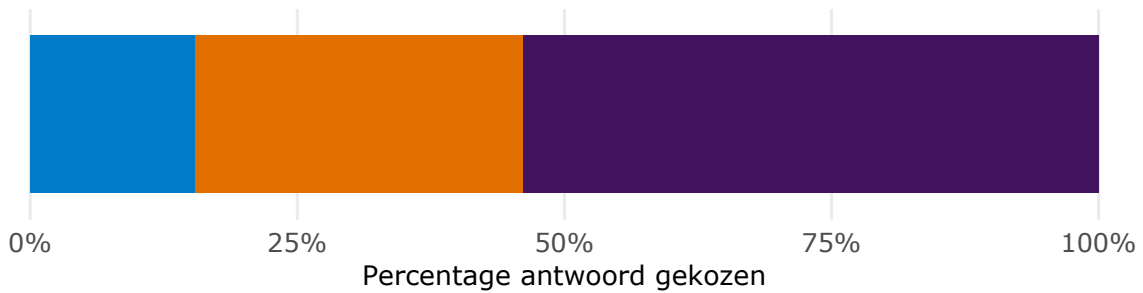
Op welke gebruikelijke wijze wordt de cognitieve ontwikkeling van de leerling met alleen afstandsonderwijs gevolgd?

Op welke nieuwe wijze wordt de cognitieve ontwikkeling van de leerling met alleen afstandsonderwijs gevolgd?

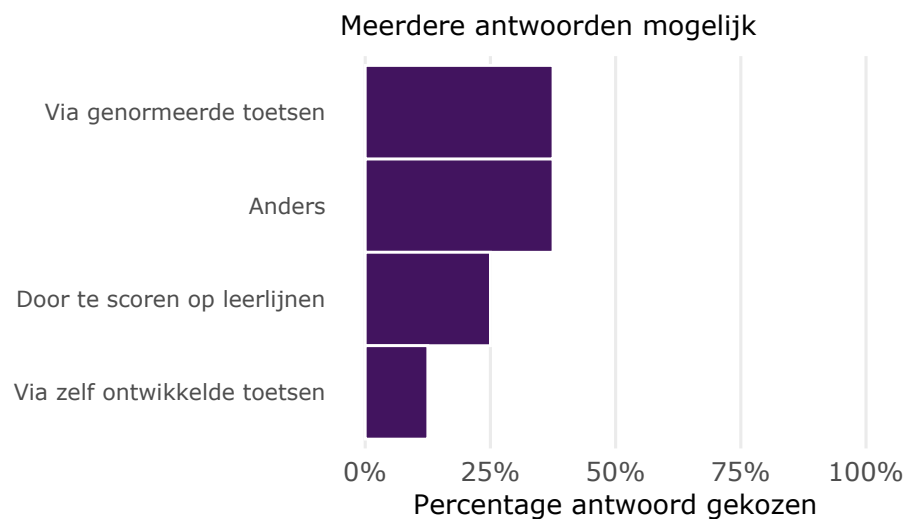
Op welke wijze wordt de sociale en emotionele ontwikkeling van de leerlingen gevolgd bij leerlingen met alleen afstandsonderwijs ?

■ Zoals de gebruikelijke wijze voor de COVID-19-crisis
■ Anders dan de gebruikelijk wijze voor de COVID-19-crisis
■ Niet gevolgd

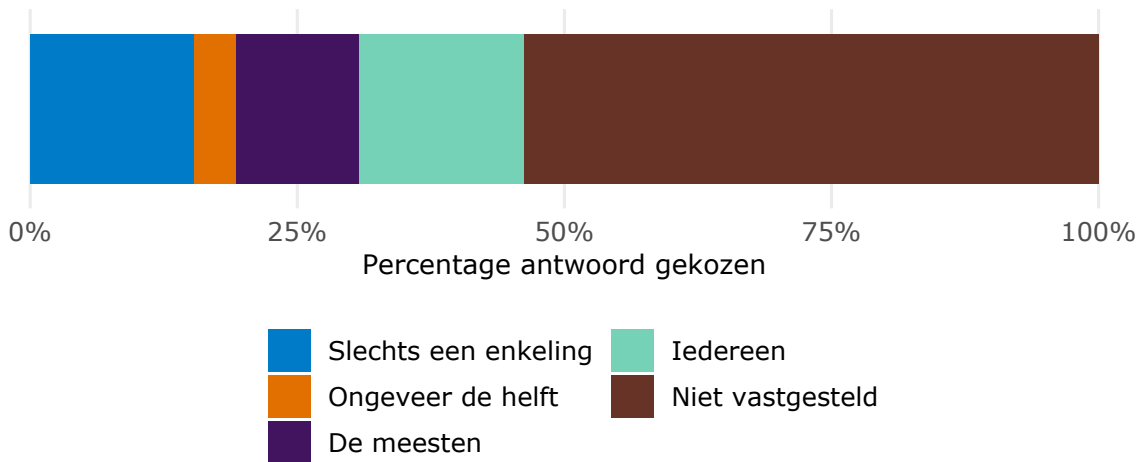
n = 26

Op welke gebruikelijke wijze wordt de sociale en emotionele ontwikkeling van de leerling met alleen afstandsonderwijs gevolgd?

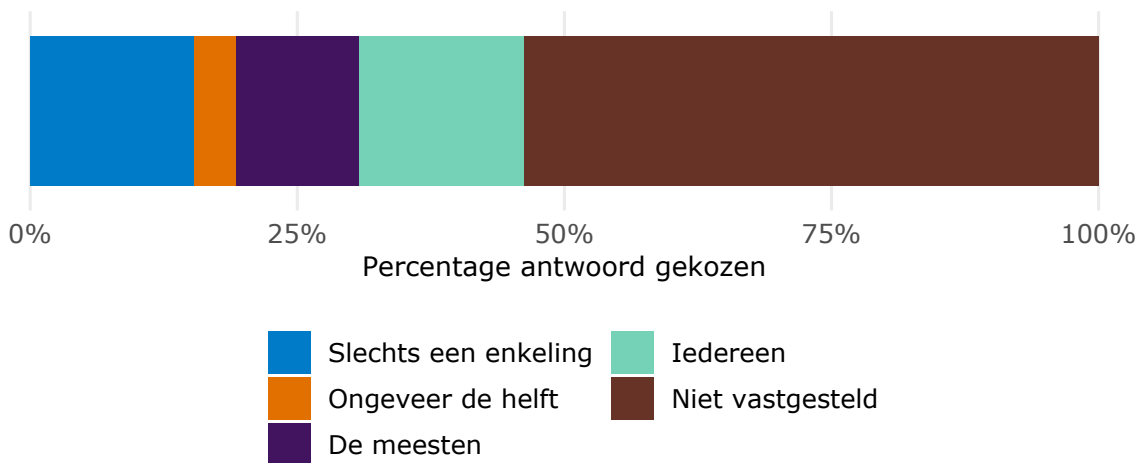
n = 8

Welk deel van de leerlingen met alleen afstandsonderwijs kan dit schooljaar nog het streefniveau voor taal uit hun ontwikkelingsperspectief behalen?

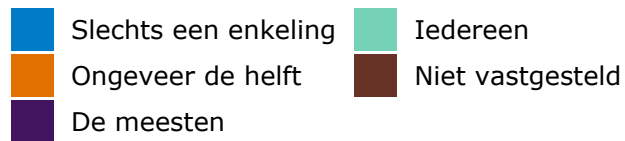
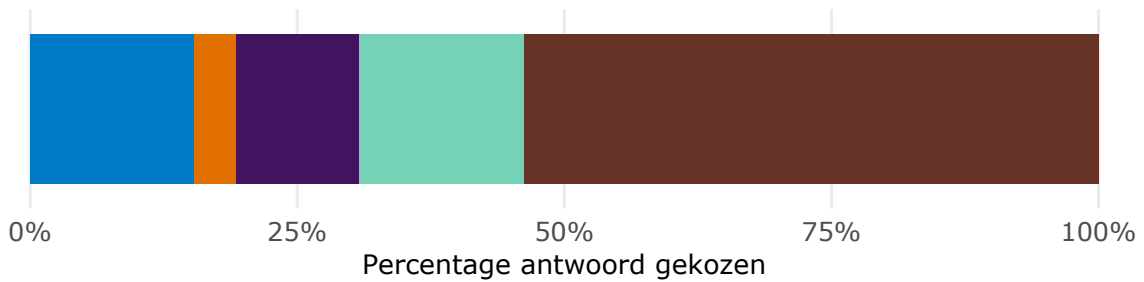
n = 26

Welk deel van de leerlingen met alleen afstandsonderwijs kan dit schooljaar nog het streefniveau voor rekenen/wiskunde uit hun ontwikkelingsperspectief behalen?

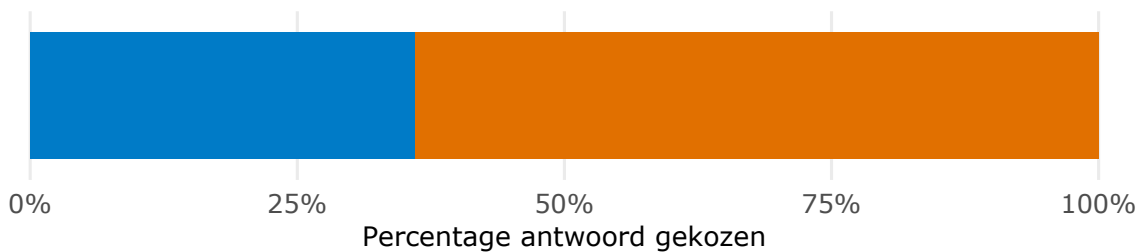
n = 26

Welk deel van de leerlingen met alleen afstandsonderwijs kan dit schooljaar nog het streefniveau voor sociale ontwikkeling uit hun ontwikkelingsperspectief behalen?

n = 26

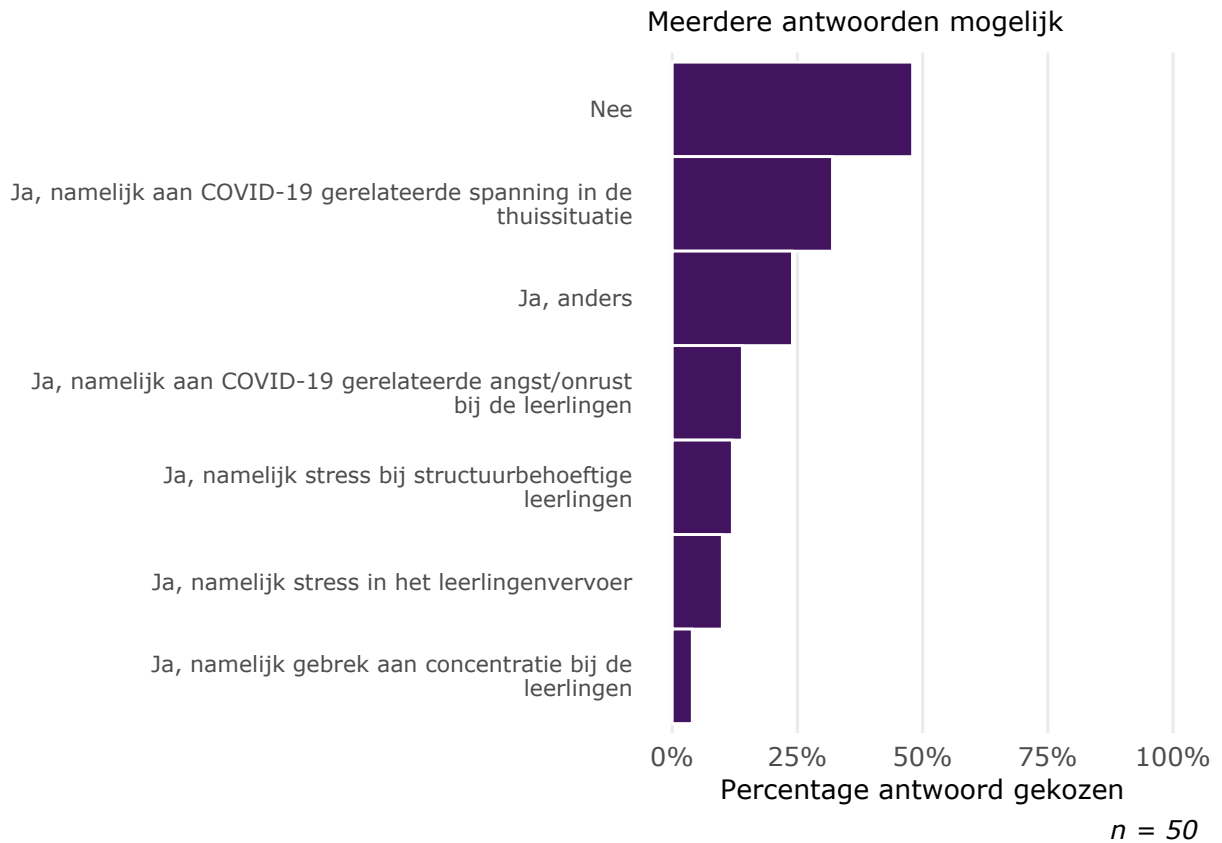
Heeft de school een ingroeiplanning gemaakt voor leerlingen die geleidelijk aan volledig naar school komen?

n = 25

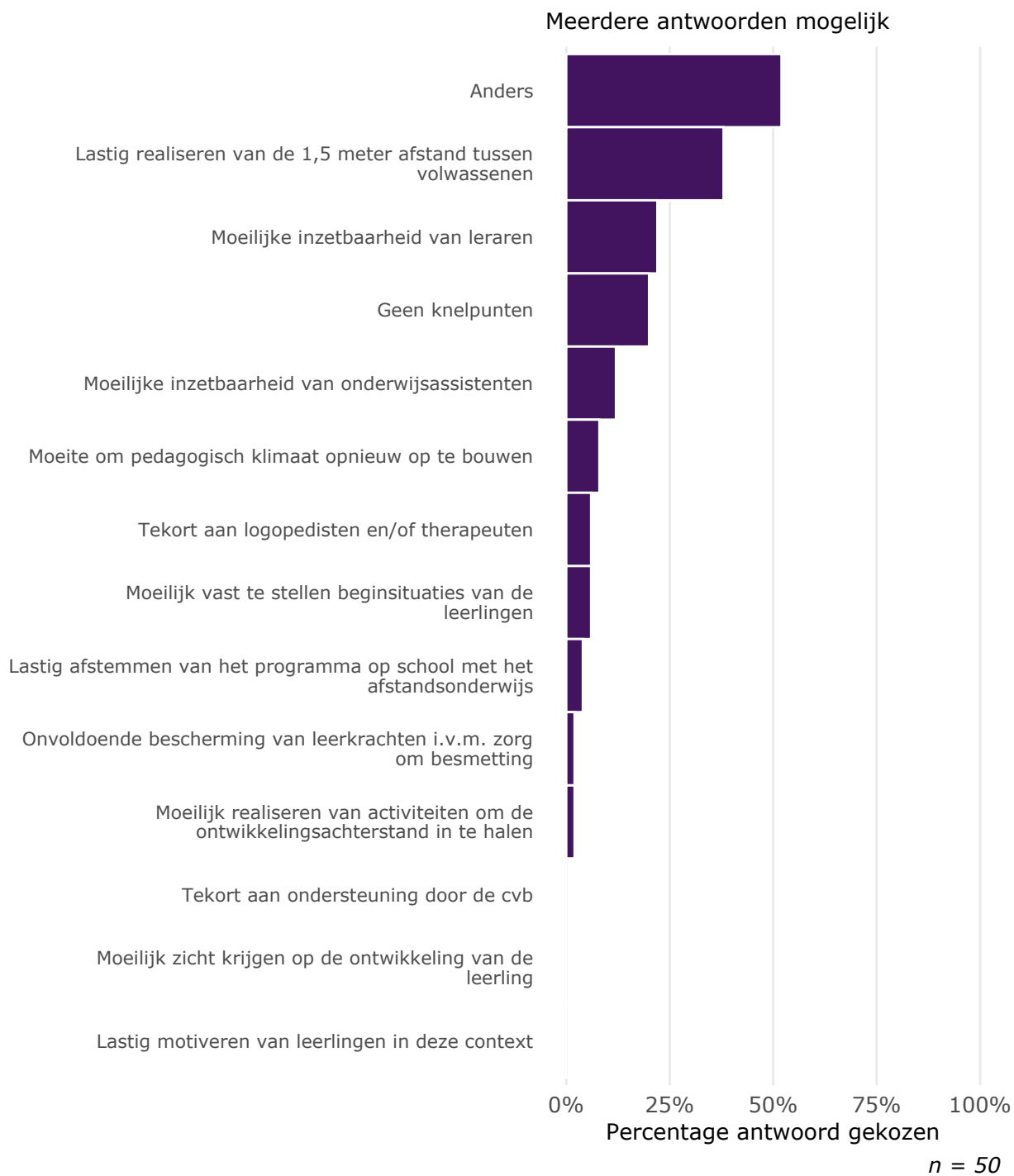
Sociale veiligheid

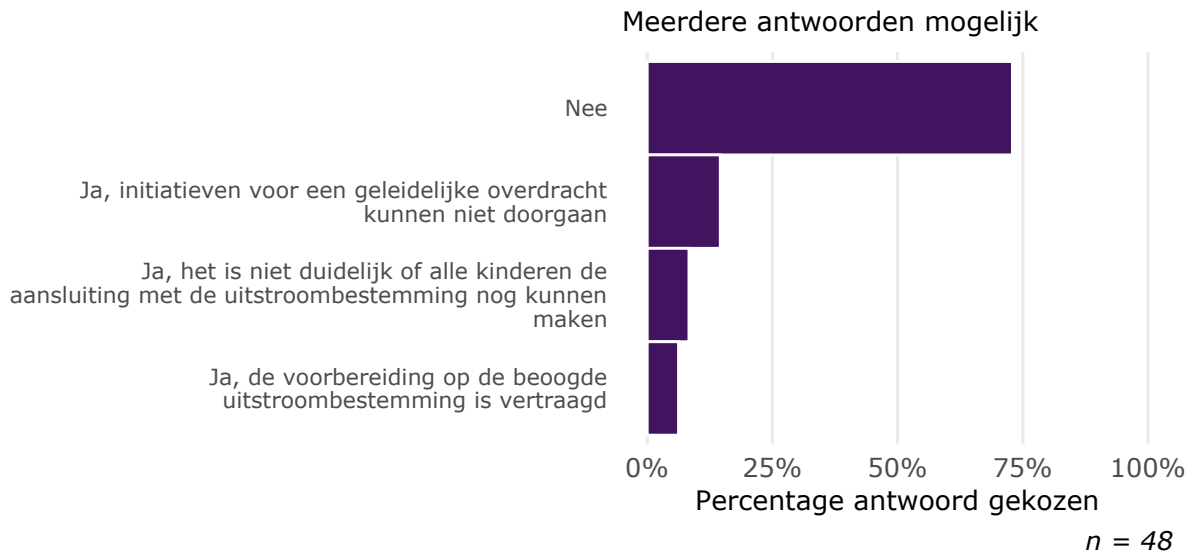
Ziet de school in tijden van COVID-19 meer en/of andere risico's voor de sociale veiligheid van de leerlingen?

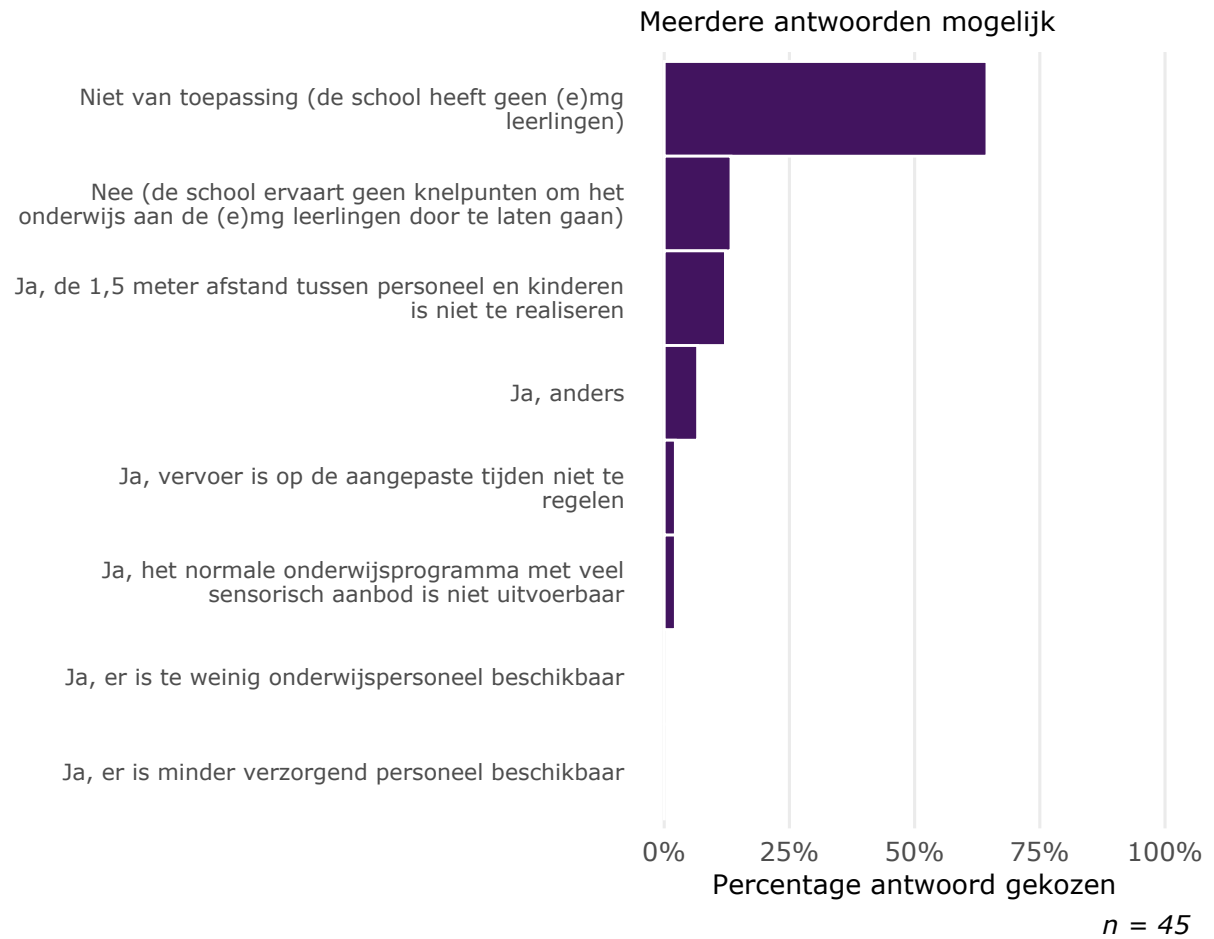

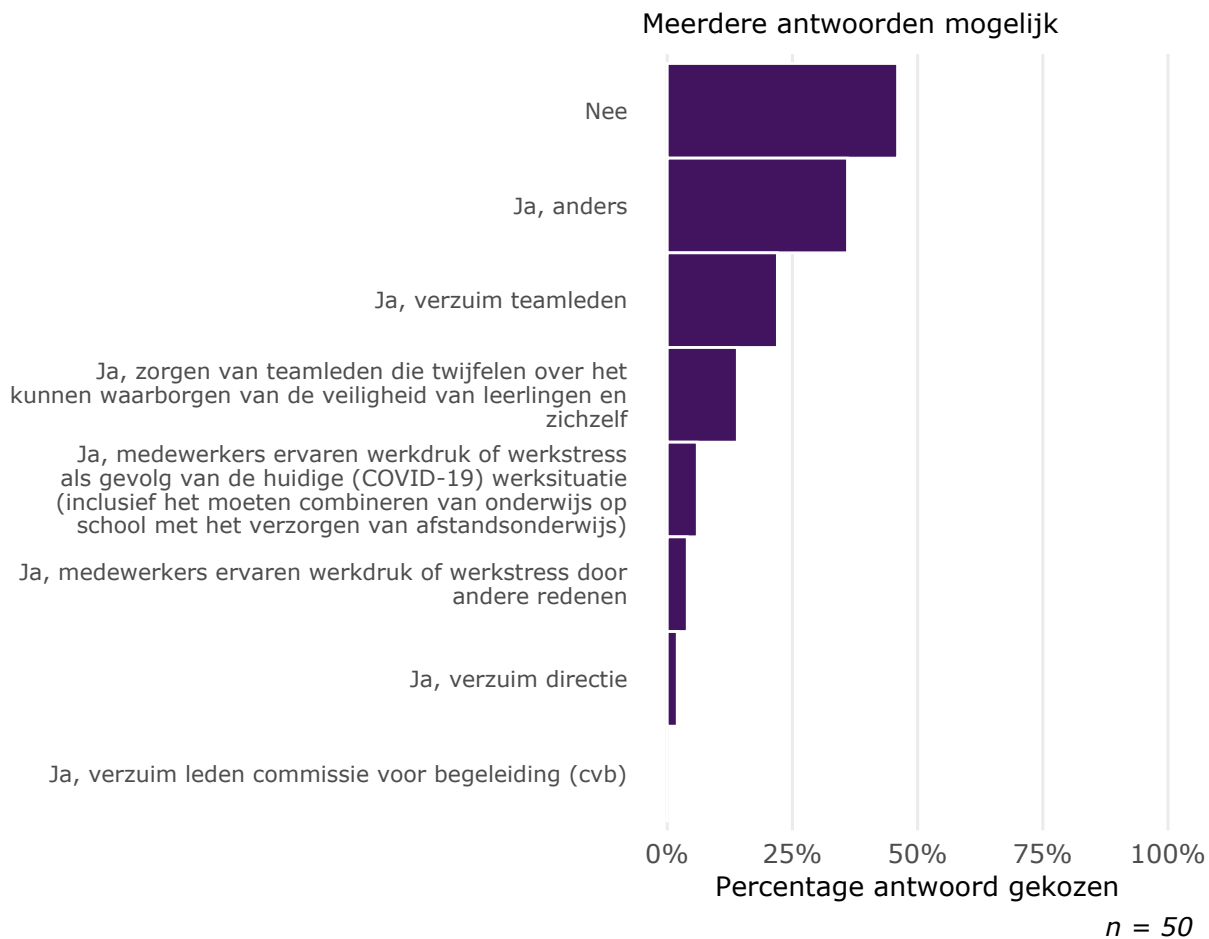
Knelpunten

Welke knelpunten ervaart de school bij het verzorgen van onderwijs op school sinds 11 mei?

Ervaart de school knelpunten in het onderwijs aan schoolverlaters?

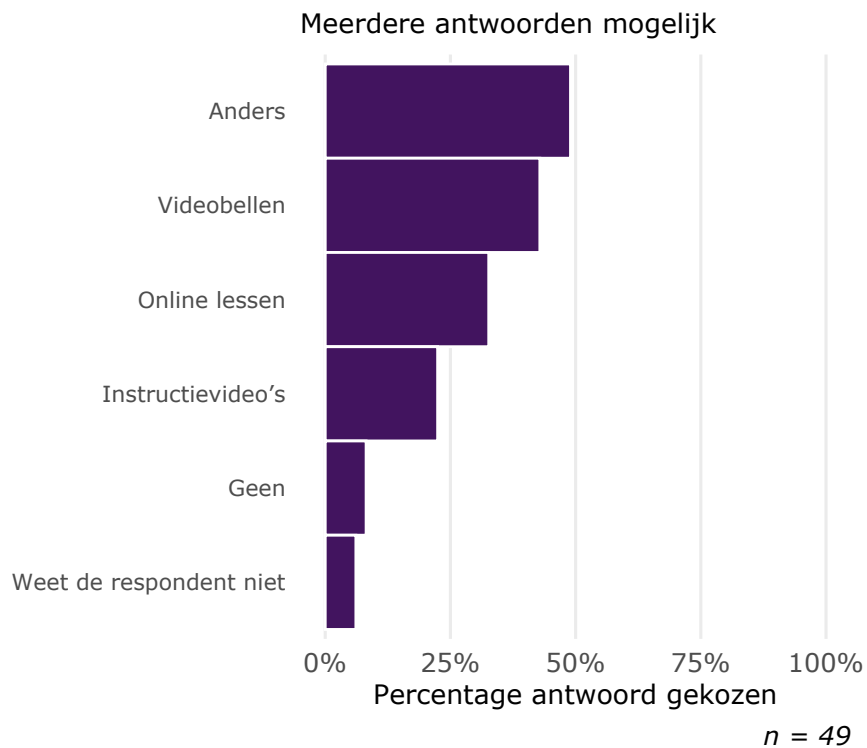
Ervaart de school knelpunten om het onderwijs aan de (e)mg leerlingen te laten doorgaan?

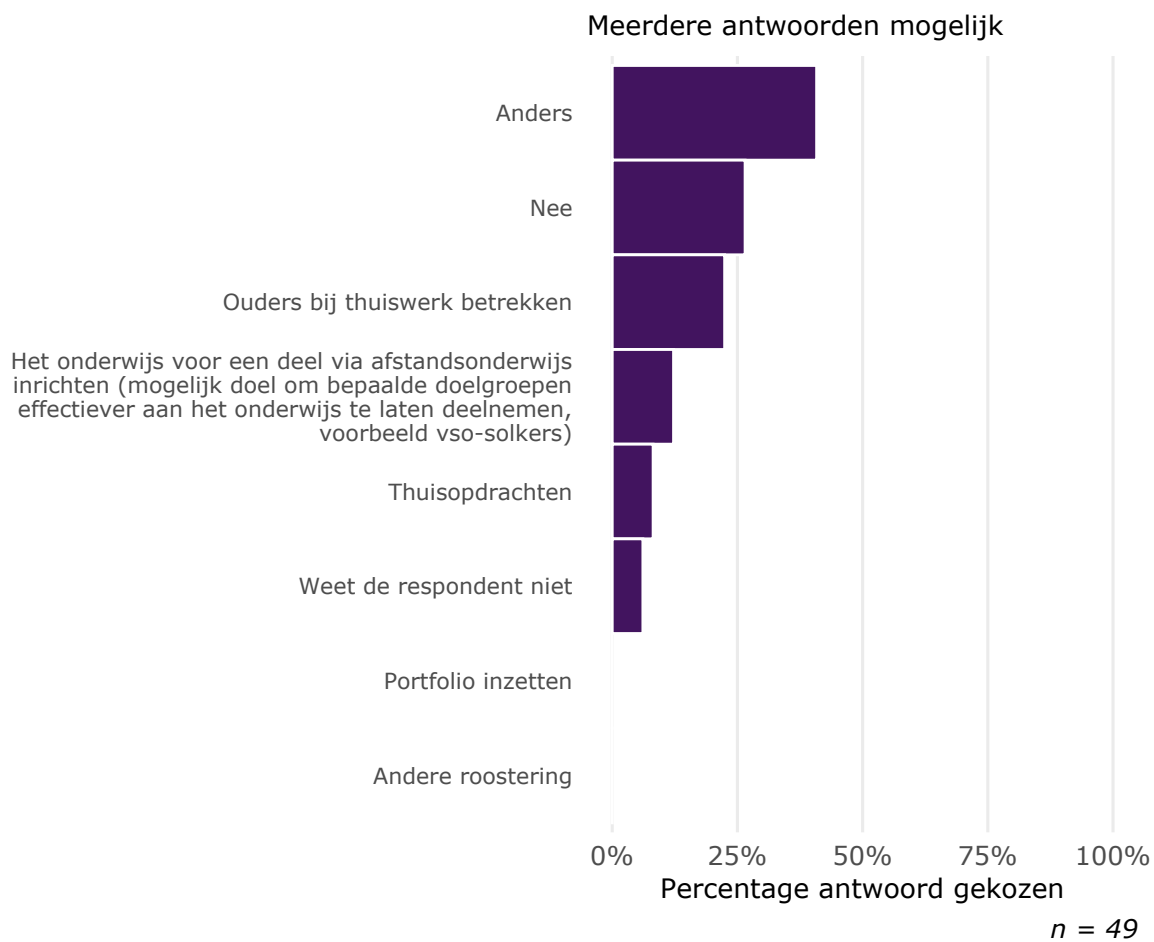
Ervaart de school op dit moment personele knelpunten?

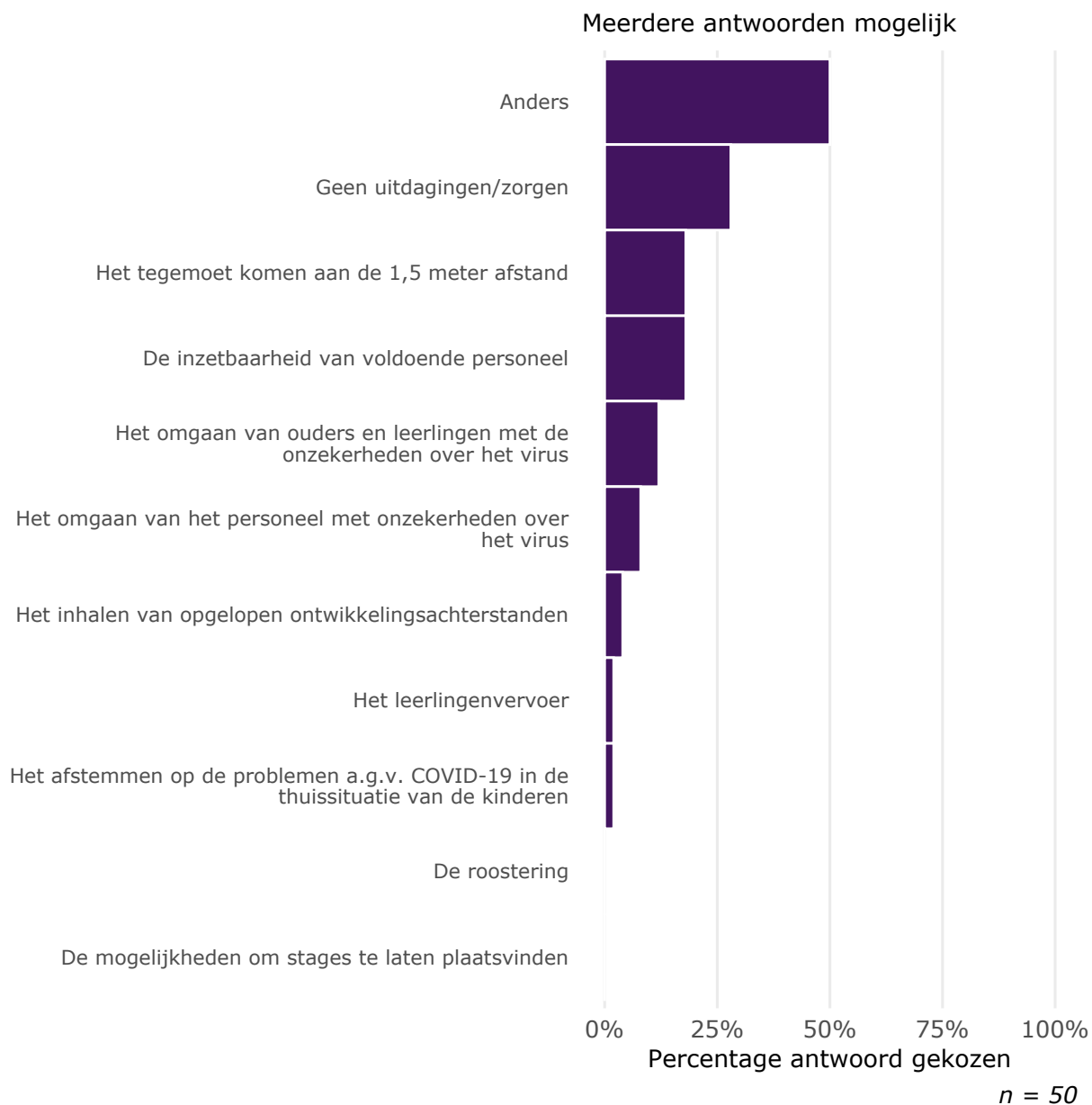
Met 'verzuim' bedoelen we hier al het verzuim, incl. afwezigheid i.v.m. ziekte, zorgtaken, en het behoren tot een risicogroep

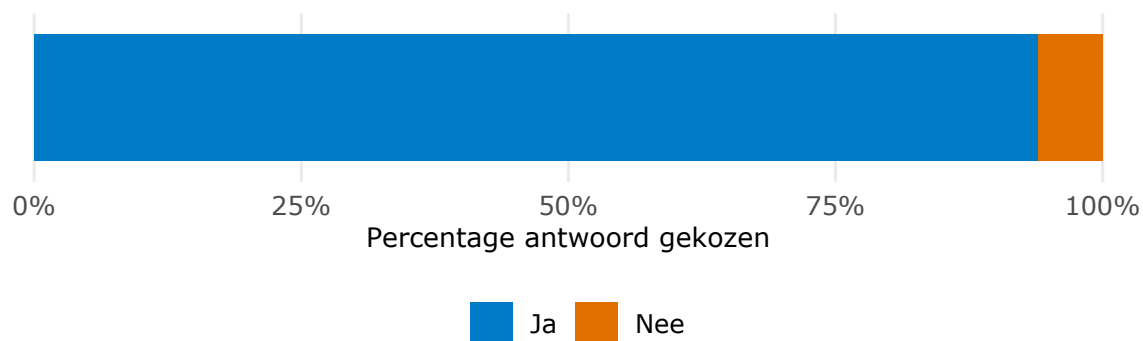
Toekomst

Welke digitale toepassingen bij de verzorging van het onderwijs ten tijde van COVID-19 zou de school ook in de toekomst (breder) willen inzetten?

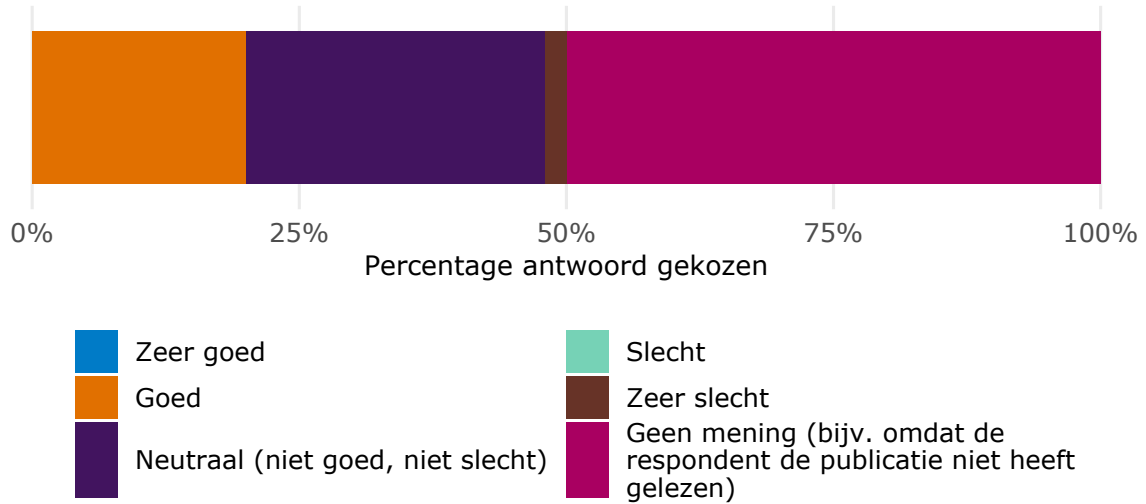
Zijn er andere verworvenheden van het onderwijs ten tijde van COVID-19 die de school in de toekomst zou willen inzetten?

Wat ziet de school als uitdagingen/zorgen voor de start van het nieuwe schooljaar?

Bieden de landelijke protocollen de school voldoende houvast om met de uitdagingen/zorgen van het nieuwe schooljaar om te gaan?*n = 50*

Terugkoppeling COVID-19-monitor

Hoe is de terugkoppeling op de website van de inspectie (de gepubliceerde resultaten) door de school ontvangen?

n = 50